

ORSZÁGJELENTÉSEK AZ EMBERI JOGOK TISZTELETBEN TARTÁSÁRÓL 2017

<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dliid=277173>

Kiadta az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2018. április 20.

MAGYARORSZÁG

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Magyarország többpártrendszerű parlamentáris demokrácia. A törvényhozói hatalmat az egykamarás Országgyűlés (parlament) gyakorolja. Az Országgyűlés ötévente választja meg a köztársasági elnököt (államfőt). Az államfő a négyévente megrendezett országos választások után a legtöbb képviselői helyet megszerző pártból vagy koalícióból nevezi ki a miniszterelnököt. A 2014-es parlamenti választások során a jobbközép Fidesz-KDNP (Kereszténydemokrata Néppárt) szövetség megtartotta kétharmados többségét. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) választási megfigyelő küldöttségének jelentése szerint a választást hatékonyan folytatták le, s a demokratikus jelöltállítást követően a választóknak széles körű választási lehetőségeik voltak, bár a korlátozó jellegű kampányszabályok, a részrehajló médiaközvetítések, valamint a politikai párt és az állam közötti különbséget összemosó kampánytevékenységek következtében a vezető kormánypárt jogtalan előnyt élvezett. Orbán Viktor, a Fidesz pártvezére 2010 óta miniszterelnök.

A polgári hatóságok hatékony felügyeletet gyakoroltak a rendfenntartó erők felett.

A emberi jogok megsértésének legsúlyosabb esetei között az alábbiak szerepelnek: a kormány azon intézkedései, amelyekkel állítólag elősegítette, hogy a sajtóorgánumok kormányközeli tulajdonosok kezében összpontosuljanak; a rágalmazásokért kirótt büntetőjogi szankciók (bár ezek hatását tompították a bírósági végzések); a civil szervezetek (NGO-k) finanszírozási lehetőségeinek szigorítása; az államhatalom állítólagosan korrupt felhasználása abból a célból, hogy egyes gazdasági szereplők privilégiumokhoz jussanak; az erősödő antiszemitizmus bizonyítékai; a migránsok irányában tanúsított állítólagos rossz bánásmód; továbbá az a törvény, amelynek értelmében a külföldről támogatást kapó civil szervezetek kötelesek magukat „külföldről támogatott” szervezetként megjelölni.

A kormány lépéseket tett a visszaéléseket elkövető biztonsági erők és más hivatalos személyek bíróság elé állítása és megbüntetése érdekében. Az emberi jogok megsértésének esetei tipikusan nem maradtak büntetlenül.

1. rész: Az emberi méltóság tiszteletben tartása, ideértve az alábbiakkal szembeni védelmet:

a. Az élettől való önkényes vagy törvénytelen megfosztás

Nem érkezett jelentés arról, hogy a kormány vagy megbízottjai bárkit is önkényesen vagy törvényellenesen öltek volna meg.

b. Eltűnés

Nem jelentettek politikai indíttatású eltűnéseket.

c. Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés

Az alaptörvény és a jog tiltja az ilyen gyakorlatokat, azonban egyes beszámolók szerint esetenként előfordultak ilyen visszaélések.

Novemberig az ENSZ kínzás elleni egyezményének fakultatív jegyzőkönyvével (OPCAT) összhangban álló nemzeti megelőző mechanizmus keretében nyolc fogvatartási intézetben, köztük két rendőrségi létesítményben folytattak le helyszíni ellenőrzéseket. Az alapjogok biztosa négy nyilvános jelentést adott ki a 2016-ban elvégzett helyszíni ellenőrzésekről. A 2017. évi ellenőrzésekről szóló jelentések még nem készültek el a jelen dokumentum összeállításáig. A kiadott jelentések mindegyikében szerepeltek kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddal vagy büntetéssel kapcsolatos esetek.

A Központi Katonai Ügyészség vizsgálatot folytatott annak a fogvatartottnak az ügyében, akik vélhetően bántalmazás miatt vesztette életét 2016 novemberében a Budapesti Fegyház és Börtön falai között. Sajtójelentések szerint a hivatalos boncolási jegyzőkönyvben az állt, hogy a férfi szívmegeállás következtében hunyt el, ám a testén 43 helyen ütés- és rúgásnyomokat is találtak.

A börtönökben és a befogadó állomásokon uralkodó állapotok

A civil szervezetek a börtönökben tapasztalt túlszűfoltásgról és a rossz fizikai körülményekről számoltak be. Több alkalommal jelentettek börtönőrök által elkövetett erőszakot, fogvatartottak közötti erőszakos cselekményeket, s olyan eseteket, amikor az előzetes letartóztatásban lévőket már elítélt foglyokkal együtt tartották fogva.

Fizikai állapotok: 2015-ben az Európai Emberi Jogi Bíróság (EJEB) megállapította, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek túlszűfoltása Magyarországon strukturális probléma. A bírósági határozatra és más esetekre válaszul a kormány törvényt fogadott el a túlszűfoltás kezelése érdekében. A törvénymódosítás ellenére a börtönök túlszűfoltása továbbra is problémát jelentett. Az Európa Tanács márciusban tett közzé a 2015. évi jelentést a büntetés-végrehajtási rendszerekről és a börtönkörülményekről. A dokumentum megállapította, hogy 2014-hez képest csökkent ugyan a fogvatartottak aránya, de a túlszűfoltás továbbra is probléma. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által kiadott adatok szerint 2016-ban a börtönök telítettsége 131 százalékra csökkent, miközben átlagosan nőtt a fogvatartottak száma.

A civil szervezetek szerint bizonyos büntetés-végrehajtási intézményekben továbbra sem kielégítőek a fizikai feltételek, beleértve az ágyi poloska és más rovarok jelenlétét, az elégséges számú tisztálkodó helyiség és vécé hiányát, továbbá azt, hogy a vécé nincs elkülönítve az élettértől. A civil szervezetek arról is beszámoltak, hogy a cellákban gyakran nincs elég természetes fény és mesterséges világítás, s a fűtés sem kielégítő. Továbbra is hiány van pszichológiai gondozásban.

Felügyelet: A civil szervezetek szerint a hatóságok helyenként a rossz bánásmód miatt tett teljesen hiteles panaszokat sem vizsgálták ki. Nincsen külön börtönügyi ombudsman, de a

fogvatartottak panaszt nyújthatnak be az alapvető jogok biztosához (ombudsman), vagy a fogva tartás felett törvényességi felügyeletet gyakorló ügyészséghez. Az ombudsman foglalkozott a börtön-panaszokkal és hivatalból vizsgálatot is folytatott, a foglyok nevében azonban volt nem jogosult eljárni.

Független ellenőrző megfigyelés: A hatóságok engedélyezték az Európa Tanács Kínzásellenes Bizottságának (CPT), hogy rendszeres és ad hoc látogatásokat tegyen a börtönökben és más büntetés-végrehajtási intézetekben. Ennek megfelelően a CPT munkatársai október 20-26. között ad hoc látogatást tettek, hogy megvizsgálják, milyenek az idegenrendészeti jogszabályok alapján fogva tartott külföldiek körülményei. Az év végéig nem tették közzé a látogatás eredményéről szóló jelentést.

Június 16-án az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) azonnali hatállyal felmondta a Magyar Helsinki Bizottsággal (MHB) 1997 óta fennálló együttműködési megállapodását, amely lehetővé tette az MHB-nak a rendőrségi fogdákból uralkodó állapotok monitorozását. Augusztus 24-én a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szakította meg 18 éves együttműködési megállapodását az MHB-val szeptember 30-i hatállyal. Utóbbi megállapodás felbontása előtt az év folyamán az MHB munkatársai három monitorozó látogatást tettek különböző börtönökben. A legutolsó látogatásra szeptember 18-19-én került sor.

Javuló tendenciák: Nőtt azon elítélteknek a száma, akiket elektronikus nyomkövető eszköz felhelyezésével engedték ki a börtönből büntetésük lejárta előtt. E módszer szélesebb körben való alkalmazását január elsejétől törvénymódosítás teszi lehetővé.

d. Önkényes letartóztatás vagy fogva tartás

Az alaptörvény és a jog tiltja az önkényes letartóztatást és fogva tartást. Ezen túlmenően minden személy számára biztosított az a jog, hogy letartóztatása vagy fogva tartása jogszerűségét bíróságon támadja meg.

A RENDŐRSÉG ÉS A BIZTONSÁGI SZERVEK SZEREPE

A rendfenntartásért az ország egész területén a Belügyminisztérium irányítása alatt működő ORFK felel. Az ország tizenkilenc megyei főkapitánysága, valamint a budapesti főkapitányság az ORFK közvetlen alárendeltségében működik. A városi rendőrkapitányságok helyi hatáskörrel rendelkeznek, de a megyei rendőrkapitányságok irányítása alá tartoznak. Két további azonos rangú egység, a Terrorelhárítási Központ (közismert magyar rövidítéssel TEK), valamint a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) közvetlenül a belügyminiszter irányítása alatt működik. A TEK feladata a miniszterelnök és a köztársasági elnök védelme, valamint különböző terrorcselekmények, így az emberrablások, a gépeltérítések és az ilyen incidensekkel összefüggésben elkövetett más bűncselekmények megelőzése, felderítése és kinyomozása, valamint a tettesek elfogása. Az NVSZ feladata a rendvédelmi szerveken, a központi államigazgatási szerveken és a polgári titkosszolgálatokon belüli korrupció megakadályozása, illetve felderítése. Mind a TEK, mind az NVSZ folytathat hírszerző tevékenységet és fedett nyomozást, bizonyos esetekben előzetes bírói felhatalmazás nélkül is.

A nemzeti titkosszolgálatok, az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat a belügyminiszter felügyelete alatt állnak, és a hazai hírszerzésért felelnek. A törvény lehetővé tette egy új nemzetbiztonsági szolgálat, a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (TIBEK) felállítását, mely a belügyminiszter közvetlen felügyelete

alatt működik. A TIBEK titkos információgyűjtést nem végezhet, és az NVSZ rendőrökkel kapcsolatban gyűjtött adataihoz sincs hozzáférése. A TIBEK 2016 júliusában kezdte meg működését.

A Magyar Honvédség a Honvédelmi Minisztérium irányítása alá tartozik, feladata az ország külső erőkkel szembeni védelme, bizonyos belbiztonsági feladatok ellátása, valamint a katasztrófaelhárítás. A migrációs válsághelyzet miatt 2015 óta a hadsereg is bekapcsolódott a határ védelmére és a menekültekkel kapcsolatos feladatokat ellátó rendvédelmi szervek munkájába (lásd még 2. d., A menedékjoghoz való hozzáférés).

2016-ban a parlament módosította az alaptörvényt, és új, „terrorveszélyhelyzet” kategóriával egészítette ki a különleges jogrendre vonatkozó szabályozást. Terrortámadás, vagy terrortámadás jelentős és közvetlen veszélye esetén az Országgyűlés a kormány kezdeményezésére, az éppen jelen lévő képviselők kétharmados támogatásával terrorveszélyhelyzetet hirdet ki. A kormány ezután olyan rendeleti intézkedéseket vezethet be, amelyekkel egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat. Az így bevezetett intézkedések hatálya a különleges jogrendet megerősítő kétharmados parlamenti döntéshozatalig, de legfeljebb 15 napig tart. Ilyen intézkedés lehet a határellenőrzés szigorítása, a légiforgalmi irányítás áthelyezése a katonasághoz, fegyveres erők és rendvédelmi erők telepítése a létfontosságú infrastruktúrák védelmére, és speciális terrorelhárító intézkedések megtétele. A módosítás pontosítja, hogy a kormány belföldön csak abban az esetben használhatja fel a honvédséget, ha a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok alkalmazása nem elegendő az adott terrorfenyegetettség kezelésére.

A polgári hatóságok általában hatékony felügyeletet gyakoroltak a rendőrség és a hadsereg felett, a kormánynak pedig hatékony mechanizmusok álltak a rendelkezésére a korrupció és a visszaélések felderítéséhez és megbüntetéséhez. A honvédséggel, rendőrséggel, büntetés-végrehajtási személyzettel, parlamenti őrséggel, titkosszolgálatokkal, valamint katasztrófavédelmi egységekkel kapcsolatos ügyek a katonai ügyészek hatáskörébe tartoznak.

AZ ŐRIZETBEVÉTELI ELJÁRÁS ÉS A FOGVATARTOTTAKKAL VALÓ BÁNÁSMÓD

A rendőrség köteles előállítani azokat a személyeket, akiket bűncselekmény elkövetése közben fogtak el, vagy akik ellen elfogatóparancs van érvényben. A rendőrség előállíthatja a bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésével gyanúsítható személyeket, illetve azokat, akik nem tudják, vagy nem hajlandóak igazolni magukat. A rendőrség olyan kísérő nélküli kiskorúakat is előállíthat, akik vélhetően elszöktek a szüleiktől vagy gondviselőjüktől. Az „előállítás” időtartama általában legfeljebb nyolc óra, kivételes esetekben legfeljebb 12 óra lehet. A rendőrség 24 óráig „közbiztonsági őrizet” alatt tarthat valakit. Azok a korábban feltételelesen szabadlábra helyezett személyek, akik próbaidejük alatt megkísérelték, vagy alapos okkal feltételezhetően megkísérelnék, hogy eltűnjenek a hatóságok elől, előállításukat követően 72 óráig fogva tarthatók. A rendőrség, egy ügyész vagy egy bíró elrendelheti a gyanúsított 72 óráig tartó fogva tartását, ha alaposan gyanítható, hogy szabadságvesztéssel büntethető bűncselekményt követett el. Az ügyésznek a 72 óra letelte előtt kell indítványoznia a nyomozási bírónál az előzetes őrizetbe vételt. A vádlott fellebbezést nyújthat be az előzetes letartóztatást elrendelő határozat ellen.

A rendőrség az első kihallgatás megkezdésekor köteles tájékoztatni a gyanúsítottat az ellene felhozott vádakról; ennek az őrizetbe vételt követő 24 órán belül meg kell történnie. A hatóságok általában tiszteletben tartották ezt a jogot.

Az óvadék ellenében történő ideiglenes szabadlábra helyezés rendszere működik. A nyomozati szakaszban akkor kötelező a védőügyvéd általi képviselet, ha a gyanúsítottat öt évnél hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntethető bűncselekménnyel vádolják; ha a gyanúsított már őrizetben van; ha a gyanúsított siket, vak, beszédképtelen vagy kóros elmeállapotú; nem beszél magyarul vagy az eljárás nyelvén; bármilyen okból nem képes személyesen védekezni; fiatalkorú; vagy anyagi helyzetéből adódóan védőügyvéd kirendelését kéri. Ha szükség van a jogi képviseletre, a gyanúsítottnak három napja van arra, hogy védőügyvédet fogadjon; ha erre nem kerül sor, a rendőrség vagy az ügyész rendel ki védőt. Ha a gyanúsított egyértelműen jelzi, hogy nem kíván védőügyvédet megbízni, a rendőrségnek vagy az ügyésznek kell kijelölnie egy hivatalból kirendelt védőt. A civil szervezetek bírálták az ily módon eljáró védőügyvédek teljesítményét.

Kihallgatás előtt a rendőrség köteles a gyanúsítottat tájékoztatni arról, hogy joga van ügyvédet fogadni, vagy kérheti, hogy kirendeljenek mellé egyet. Sem a rendőrség, sem az ügyészség nem köteles arra, hogy a kihallgatás megkezdésével várjon a védő megérkezéséig. 2013-ban az Alkotmánybíróság olyan ügyben ítélt, amelyben egy gyanúsított első kihallgatásán azért nem volt jelen a kötelezően előírt védőügyvéd, mert a rendőrség nem tudatta vele kellő időben a kihallgatás időpontját és helyszínét. A bírósági döntés szerint ez megsértette a gyanúsított védőügyvédhez való alkotmányos jogát, a védőügyvéd távollétében tett kijelentéseit pedig kizárta a büntetőeljárás során felhasználható bizonyítékok köréből. Az emberi jogi szervezetek azonban továbbra is arról számoltak be, hogy a rendőrség rendszerint védőügyvéd jelenléte nélkül is folytatta a kihallgatást, közvetlenül azután, hogy a gyanúsítottat tájékoztatták a jogi képviselethez való jogáról.

A törvény lehetővé teszi, hogy az előállítottak 8 órán belül értesítsék erről hozzátartozóikat vagy másokat, kivéve, ha az értesítés veszélyeztetné a vizsgálatot. A 72 órás őrizetben lévő fogvatartottak hozzátartozóit a nyomozó hatóságoknak kell 24 órán belül értesíteniük az őrizet tényéről és a fogvatartott tartózkodási helyéről.

Előzetes letartóztatás: A nyomozási bíró előzetes letartóztatást rendelhet el, ha a vádlott esetében felmerül a szökés, a bűnismétlés vagy a nyomozás hátráltatásának a kockázata. Azon büntetőügyek, amelyek vádlottja előzetes letartóztatásban van, elsőbbséget élveznek a többi gyorsított tárgyalással szemben. A vádlott fellebbezhet az előzetes letartóztatás ellen.

A jog nem állapít meg korlátot az előzetes letartóztatás időtartamát illetően a maximum 15 évig vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntethető bűncselekmények esetében. Az ombudsman 2015-ben eljárást kezdeményezett az Alkotmánybíróságnál annak érdekében, hogy eltöröljék a korlátlan ideig tartó előzetes letartóztatás lehetőségét. Az Alkotmánybíróság november végéig nem hozott döntést.

2016 decemberében összesen 3646 személyt tartottak előzetes letartóztatásban; ez az őrizetben tartott összes személy 20,6 százaléka a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság által kiadott 2016-os évkönyv adatai szerint.

Az előzetes letartóztatással kapcsolatos tárgyaláson nem kötelező a védőügyvéd jelenléte.

A terheltnek a letartóztatás törvényessége elleni panaszjoga: A fogvatartott a bírósági eljárás bármely pontján indítványozhatja szabadon bocsátását. Ha bárki úgy érzi, hogy rendőri előállítása megsértette az alapvető jogait, panaszt nyújthat be az illetékes rendőri szervhez vagy a Független Rendészeti Panasztestülethez.

e. A nyilvános és tisztességes tárgyalás megtagadása

Az alaptörvény és a jog előírja a független igazságszolgáltatást. A bíróságok általában önállóan működtek. Az igazságügyi rendszer módosításával kapcsolatban 2011 és 2013 között elfogadott törvények korlátozták az Alkotmánybíróság hatáskörét, megváltoztatták az alkotmánybírák megválasztásának a szabályait, és jelentős döntéshozói jogkörrel ruházták fel az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnökét, akit a Parlament nevez ki.

Az Alkotmánybíróság hatásköre már nem terjed ki azon költségvetési vonzatú, potenciálisan alkotmányellenes jogszabályok felülvizsgálatára, amelyeket olyan időszakban fogadnak el, amikor az államadósság meghaladja a GDP 50 százalékát. Ez a korlátozás a korábban elfogadott jogszabályok tekintetében akkor is érvényben marad, ha az államadósság már 50 százalék alá csökkent.

A jogszabályok szerint az alkotmánybírákat egy bizottság jelöli kétharmados többséggel; a bizottságban a parlamenti frakciók az országgyűlési képviselők számának arányában képviseltetik magukat. Ahhoz, hogy egy jelöltet alkotmánybírának válasszanak, a parlament kétharmados többségének támogatása szükséges.

2015 decemberében a Nemzetközi Ügyvédi Kamara Emberi Jogi Intézete (IBAHRI) kibocsátott egy jelentést, amelyben az Alkotmánybíróság hatáskörének a megcsorbítását bírálta. Az IBAHRI azt is megállapította, hogy az Országos Bírói Tanács feladatköre nem elegendő ahhoz, hogy az Országos Bírósági Hivatal elnökének a tevékenységét felügyelje.

Az év során a Transparency International Hungary (TI-H) bírálta a legfőbb ügyész jogát arra, hogy egyes ügyekben utasításokat adhat az alárendelt ügyészeknek, bármely ügyet átvehet bármely ügyésztől, továbbá az eljárás bármely szakaszában indoklás nélkül áttehet egy ügyet egy másik ügyészhez. 2015 júliusában az Európa Tanács Korrupcióellenes Államok Csoportja (GRECO) jelentést bocsátott ki, amelyben aggodalmának adott hangot azzal kapcsolatban, hogy a legfőbb ügyész kilencéves hivatali ideje eltelté után határozatlan ideig hivatalban maradhat, egészen addig, amíg az Országgyűlés kétharmados többséggel meg nem választja az utódját.

BÍRÓSÁGI ELJÁRÁSOK

Az alaptörvény és a jog előírja a tisztességes és nyilvános tárgyaláshoz való jogot, és a független igazságszolgáltatás általában érvényt is szerzett ennek.

A vádlottakat mindaddig megilleti az ártatlanság véelme, amíg bűnösségük be nem bizonyosodik. A gyanúsítottaknak joguk van ahhoz, hogy tájékoztatást kapjanak az ellenük felhozott vádak természetéről és a vonatkozó jogszabályokról, szükség esetén ingyenesen biztosított tolmács segítségével. A bírósági eljárások nyilvánosak; a bíró azonban korlátozhatja a nyilvánosságot, és bizonyos körülmények esetén zárt tárgyalást rendelhet el. Az eljárások általában nem voltak indokolatlanul késedelmesek. A vádlottaknak joguk van jelen lenni a tárgyaláson.

A törvény úgy rendelkezik, hogy a nyomozó hatóság köteles úgy időzíteni a kihallgatást, hogy a vádlott képes legyen gyakorolni a védelemhez való jogát. A tárgyalási szakaszban a bírósági tárgyalásra szóló idézést legalább öt nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni. Szükség esetén a vádlottaknak a vád alá helyezés pillanatától kezdve joguk van ingyenes tolmáchoz. A vádlottak ellentmondhatnak, illetve kérdéseket tehetnek fel a tanúknak, és saját maguk is tanúkat állíthatnak, valamint bizonyítékokat mutathatnak be. A törvény úgy rendelkezik, hogy senki sem kötelezhető arra, hogy önmagára nézve terhelő vallomást tegyen, és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltatson. A vádlottaknak jogában áll fellebbezést benyújtani.

Az emberi jogi szervezetek továbbra is bírálták azt a törvényes eszköztárat, amely bizonyos körülmények között lehetővé teszi fiatalkorúak vád alá helyezését és bebörtönzését. A büntető törvénykönyv 12 évben határozza meg a legalsó korhatárt, amelytől a fiatalkorú vád alá helyezhető emberölésért, szándékos emberölésért, súlyos testi sértésért, rablásért vagy fosztogatásért, de csak abban az esetben, ha a bűncselekmény elkövetése idején képes volt felfogni a tettének a következményeit. A bíróságok nem róhatnak ki börtönbüntetést a bűncselekményt elkövető 12-14 év közötti fiatalokra, de elrendelhetik javítóintézeti nevelésüket.

POLITIKAI FOGLYOK ÉS FOGVATARTOTTAK

Politikai foglyokról vagy fogvatartottakról nem érkezett jelentés.

POLGÁRI BÍRÓSÁGI ELJÁRÁSOK ÉS JOGORVOSLATOK

A törvény szerint a magánszemélyek és a szervezetek az emberi jogok megsértése esetén jogorvoslatért folyamodhatnak a bírósághoz. Azok a személyek, akik kimerítették a belföldi jogorvoslati lehetőségeket, kérelmet nyújthatnak be az Emberi Jogok Európai Bíróságához (EJEB), arra való hivatkozással, hogy a kormány megsértette az emberi jogok európai egyezményét.

INGATLANKÁRPÓTLÁS

Magyarországon a kommunális ingatlankárpótlás már évekkel ezelőtt lezárult egy olyan törvény alapján, amely lehetővé tette vallási szervezetek számára, hogy visszaigényeljék az 1946 januárja után elkobzott ingatlanjaikat. A magánszemélyek kárpótlása még most is folyamatban van. A magyarországi holokauszt-túlélők nyugdíjkiegészítést kapnak. Magyarországon az 1947. évi párizsi békeszerződés szabályozza a gazdátlan zsidó vagyontárgyak utáni kárpótlást. 2007-ben a kormány ígéretet tett, majd ígéretét betartva szétosztott a magyarországi és a külföldön élő, magyar származású holokauszt-túlélők között 21 millió dollárt egy átfogóbb kompenzációt tartalmazó megállapodás előlegeként. A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány, egy helyi magyar zsidókat tömörítő magyarországi kárpótlási alapítvány, a Zsidó Kárpótlási Világszervezet (WJRO) és kormányzati tisztségviselők az összeg egyharmadát a jelenleg Magyarországon élő túlélőknek továbbították, míg a fennmaradó kétharmadát a Claims Conference nevű szervezetnek utalták át a Magyarországon kívül élő, rászoruló túlélőknek nyújtandó szociális és jóléti szolgáltatások finanszírozására. 2016 augusztusában a kormány kiadta az örökös nélküli ingatlanokról szóló, régóta várt jelentést és jelenleg a WJRO szakértőivel együtt dolgozik egy olyan terv összeállításán, amely alapján befejezhető a kutatás és megállapítható a vissza nem szolgáltatott, magyarországi gazdátlan ingatlanok értéke. Civil szervezetek és érdekérvényesítő csoportok beszámolóí szerint a már létező, kapcsolódó törvényeknek

és/vagy mechanizmusoknak köszönhetően a kormány már valamilyen mértékben előrébbjutott a holokauszttal kapcsolatos igények teljesítésében.

f. A magánélet, a családi élet, az otthon vagy a levéltitok önkényes megsértése

Az alaptörvény és a jog tiltja az ilyen gyakorlatokat, és nem érkezett beszámoló arról, hogy a kormány megsértette volna ezeket a tilalmakat.

A TEK és időnként más nemzeti hírszerző szolgálatok bírói felhatalmazás nélkül titkos hírszerzési tevékenységet folytathatnak terrorizmushoz köthető, nemzetbiztonságot érintő ügyekben. Ilyen esetekben az igazságügyi miniszter adhat engedélyt a hírszerzési tevékenységre, 90 napos időtartamra, a hosszabbítás lehetőségével. Az ilyen hírszerzés magában foglalhat titkos házkutatásokat, hang- vagy képrögzítő eszközökkel történő megfigyelést, levelek és csomagok felbontását, valamint az elektronikus vagy számítógépes kommunikáció ellenőrzését és rögzítését, a nyomozás alatt álló személyek hozzájárulása nélkül. Fellebbezésnek nincs helye.

2016 januárjában az EJEB kimondta, hogy az a törvény, amely feljogosítja a bűnüldöző-szerveket, hogy bírósági jóváhagyás nélkül titkos megfigyelés alatt tartásuk az állampolgárokat, sérti a magánélethez való jogot. Az EJEB ítéletét megelőzően az Alkotmánybíróság egy 2013. évi döntésében elegendőnek találta azt, hogy a parlament Nemzetbiztonsági Bizottsága és az ombudsman gyakorolja a külső felügyeletet a miniszter engedélyével folytatott bármely titkos hírszerzési tevékenység felett. Az év folyamán a parlament a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságra bízta az ilyen hírszerzési tevékenységek felügyeletét.

Júliusban a Kúria elfogadta a Fővárosi Főügyészség magyarázatát arra vonatkozóan, hogy miért szüntette meg a vizsgálatot a közmédia (MTVA) lehallgatási botrányával kapcsolatban. A Kúria egyetértett abban, hogy a lehallgatással szerzett adatszerzés nem bűncselekmény, ha arra nyilvános vagy magán munkahelyen kerül sor. Ugyanakkor más lakásában törvényellenes a titkos adatgyűjtés. A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint a munkahelyek védelmében indokolt lenne az elkövetés helyének tágabb meghatározásával kibővíteni a szabályozást.

2. rész: A polgári szabadságjogok tiszteletben tartása, beleértve az alábbiakat:

a. A véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság

Az alaptörvény biztosítja a véleménynyilvánítás szabadságát, többek között a sajtó tagjainak is. A média rendkívül sokféle véleménynek adott hangot annak ellenére, hogy a „gyűlöletbeszéd” kapcsán voltak hivatalos tartalmi megkötések, valamint állítások arról, hogy kormányzati intézkedések segítették elő a sajtóorgánumok kormányközeli tulajdonosok kezében való összpontosulását.

A véleménynyilvánítás szabadsága: A törvény értelmében bárki, aki nyilvánosan gyűlöletre uszít valamely nemzeti, etnikai, faji, illetve vallási csoport vagy a lakosság más meghatározott csoportjai ellen, bíróság elé állítható, és bűncselekmény elkövetéséért három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Az alaptörvény tartalmaz a gyűlöletbeszédre vonatkozó rendelkezéseket is, lefektetve, hogy a „véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére”. A törvény tiltja a holokauszt, illetve a nemzetiszocialista (náci) és kommunista

rendszerek által elkövetett népirtás és egyéb bűnök nyilvános tagadását, megkérdőjelezését vagy elbagatellizálását; az ilyen tettek három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők. Ezen túlmenően, a törvény vétségként tiltja a horogkereszt, az SS-jelvény, a nyilaskereszt, a sarló-kalapács, az ötágú vörös csillag, vagy az ezeket ábrázoló jelkép köznyugalom megzavarására alkalmas – különösen az önkényuralmi rendszerek áldozatainak emberi méltóságát vagy kegyeleti jogát sértő – módon történő viselését, közszemlére tételét, illetve terjesztését. A rendelkezések jogorvoslati lehetőségeket biztosítanak azon személyek és közösségek számára, akik vagy amelyek gyűlöletbeszéd áldozatává váltak.

A Tett és Védelem Alapítvány (TEV) szerint az év első hat hónapjában 16 esetben hangzott el antiszemita gyűlöletbeszéd. A TEV két esetben tett rendőrségi feljelentést, de az év végéig még nem zárultak le a vizsgálatok. Augusztus 24-én budapesti kerületi ügyészségek vádat emeltek egy budapesti székhelyű könyvkiadó ellen a náci rendszer bűneinek nyilvános tagadása miatt, amiért megjelentette egy svéd szerző holokausztagadó könyvének fordítását. Az ügyészségek indítványozták a kiadó weboldalának és más kapcsolódó weboldalnak a végleges eltávolítását is, amelyeket az első bírósági végzés értelmében 2016-ban ideiglenesen blokkoltak. Az ügy az év végéig még nem zárult le.

Június 23-án a parlament elfogadott egy törvényt, amely megtiltotta, hogy költségvetési szervezetek (köztük politikai pártok) kedvezményes áron vásároljanak hirdetési plakáthelyeket. Az ellenzéki pártok szerint a törvény célja kifejezetten az ő véleménynyilvánításuk korlátozása volt. Kifejtették, hogy a törvényt nem sokkal azután alkották meg, hogy a Jobbik ellenzéki párt egy plakátkampány keretében korrupcióval vádolta a kormányt, az e célra használt óriásplakát helyeket pedig egy a kormányt bíráló üzletember kedvezményesen bocsátotta a párt rendelkezésére. Az ellenzéki pártok a törvénymódosítás felülvizsgálatát kérték az Alkotmánybíróságtól, de az év végéig nem született döntés az ügyben.

A sajtó és a média szabadsága: A független média aktívan működött és széles körben nyilvánított véleményt hivatalos korlátozás nélkül. A médiapiac 2015-ben megindult nagyarányú átrendeződése 2017-ben is folytatódott. Tovább terjeszkedtek a kormánybarát vállalkozások és egyúttal megfogyatkoztak a televízióban, a rádióban, a nyomtatott és online médiában hallható független hangok, különösen Budapesten kívül. Augusztusban és szeptemberben kormánybarát személyek felvásárolták a még független regionális lapokat, melynek következtében mind a 18 regionális napilap kormányközeli tulajdonosok kezébe került. Független sajtójelentések és civil szervezetek beszámolóí szerint a médiáért felelős állami testület, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) tovább segítette a média koncentrációját azzal, hogy a regionális rádióállomásokra kiírt frekvenciapályázatoknál a kormányközeli pályázókat részesítette előnyben. A sajtónak kiszivárogtatott vagy az információszabadságról szóló törvény alapján kért és részben kiadott NMHH tenderdokumentációk azt sugalmazták, hogy az NMHH több alkalommal is figyelmen kívül hagyta a jogszabályokat, hogy kormányközeli szereplők nyerhessék meg a pályázatot.

A parlamentnek alárendelt Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) a médiaszabályozásért felelős központi államigazgatási szerv. Az NMHH jogkörébe tartozik a műsorszóró- és médiapiacok működésének felügyelete, valamint a „közreműködés a kormány frekvenciakezeléssel és hírközléssel kapcsolatos politikájának megvalósításában”. Az NMHH elnöke a kábelen vagy egyéb módon sugárzott online és nyomtatott médiatartalom és a frekvenciahasználat felügyeletéért felelős, ötágú Médiatanács elnöki tisztségét is betölti. Az NMHH kizárólag a kormánypártok által kinevezett tagokból állt.

Az állami hírügynökséget, az MTI-t jogszabály hívta életre, és feladata, hogy kiegyensúlyozott, objektív és pártatlan módon tudósítson. A médiát figyelő szervezetek és független orgánumok bírálták az állami médiát amiatt, hogy elkendőzi a kormány számára kedvezőtlen tényeket és véleményeket.

A Médiapluralizmus és Médiaszabadság Központja (CMPF) által készített 2016-os jelentésben az áll, hogy a kormány gyakorlatilag szubvencionálja a magántulajdonban lévő médiát a minisztériumok és állami vállalatok ott elhelyezett hirdetésein keresztül. A CMPF szerint a kormány hirdetési szerződése a kormányhoz, illetve a kormánypárthoz kötődő, velük szövetséges orgánumokat részesítették előnyben.

2010 óta Kövér László, az Országgyűlés elnöke több tucat embert, elsősorban újságírókat tiltott ki ideiglenesen a Parlamentből, mert állítólag megszegtek az olyan tevékenységekre vonatkozó parlamenti szabályokat, mint az épületen belül készített sajtótudósítások. Májusban a Magyar Újságírók Szövetsége azért bírálta Kövér Lászlót, mert kitiltott a Parlamentből 60 személyt, többnyire újságírókat. 2016 novemberében a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) szervezet az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult a házelnök e döntésének megsemmisítése érdekében, de az ügy az év végén még nem ért véget.

Erőszak és zaklatás: Nem érkezett jelentés újságírók ellen elkövetett erőszakos cselekményekről, továbbá fizikai vagy jogi zaklatásról. Ezzel együtt az írásbeli és szóbeli zaklatás mindennapinak számított.

A kormány állítása szerint az ellenzéki politikai pártok és több kormányellenes cselekmény hátterében a magyar-amerikai üzletember, Soros György áll (lásd még a tudományos szabadságról szóló 2.b. részt, a mozgásszabadságról szóló 2.d. részt, a nemzetközi és a civil szervezetek által az állítólagos emberi jogsértések tárgyában indított vizsgálatokkal kapcsolatos kormányzati magatartásról szóló 5. részt és az antiszemitizmusról szóló 6. részt).

Orbán Viktor miniszterelnök július 22-i beszédében az állítólag „Soros maffiahálózata” által működtetett sajtóorgánumokat bírálta. A Fidesz politikusai ismételten azt állították, hogy a „Soros média” újságírói nem valódi újságírók, hanem Soros-bérencek.

Szeptember 5-én a kormányközeli 888.hu internetes hírportál éles hangvételű cikket közölt, amelyben név szerint nyolc újságírót azzal vádolt, hogy ők „Soros propagandistái”.

Cenzúra és tartalomkorlátozások: A jog a média minden ágára kiterjedően – a hírportálokat és az online publikációkat is beleértve – szabályokat határoz meg részint a tartalmakra, részint az újságírói jogokra, az újságírói etikára és az újságírói normákra nézve. A jogszabályok tiltják a nemzetek, közösségek, etnikumok, nyelvi vagy más kisebbségek, többségi csoportok, valamint egyházak és vallási csoportok ellen irányuló gyűlöletkeltést, továbbá rendelkeznek a bírósági és hatósági eljárásokhoz kapcsolódó forrásokra vonatkozó titoktartásról is.

A törvény a nagyközönség számára híreket közlő minden médiaszolgáltató számára előírja, hogy kiegyensúlyozott és objektív módon, pontosan és részletesen tudósítson és tájékoztasson. Ezeket az előírásokat széles körben figyelmen kívül hagyták, még a közmédia is.

A Médiatanács a tartalmakkal kapcsolatos szabályozás megsértése esetén pénzbírságot szabhat ki, így azokra a médiaszolgáltatásokra is, amelyek megszegik a gyűlöletkeltésre

vonatkozó tilalmat, sértik az emberi méltóságot, vagy nem tartják be a kiskorúakat védő előírásokat. A tanács 200 millió forintig (720 000 dollár) terjedő bírságot róhat ki a szabálysértés jellegétől, a médiaszolgáltatás típusától és a közönség nagyságrendjétől függően, továbbá legfeljebb egy hétre felfüggesztheti a sugárzási jogot is. Az alperesek fellebbezést nyújthatnak be a Médiatanács határozatai ellen, azonban külön fellebbezést kell benyújtaniuk azért, hogy megakadályozzák a bírság végrehajtását, amíg a felek a fellebbezés érdemi részével kapcsolatban pereskednek.

Szeptember 1-jéig a Médiatanács 43 határozatot hozott a médiatörvény különböző módon történt állítólagos megszegése miatt, és összesen 8 030 600 Ft (28 900 dollár) összegű bírságot szabott ki 36 sajtóorgánumra. A legtöbb esetben egy-egy személy vagy csoport méltóságát sértő törvényellenes hirdetési módszerek miatt járt el a testület.

A rágalmazásra/becsületsértésre vonatkozó jogszabályok: A különböző eseményekről tájékoztató újságírók büntetőjogi felelősségre vonhatók, ha téves állításokat tesznek vagy ilyeneket nyilvánosságra hoznak. A magánszemélyek felelősségre vonhatók közzétett nyilatkozataikért vagy mások által tett rágalmozó nyilatkozatok közzétételéért. A felperesek polgári és büntetőbíróóságok előtt egyaránt indíthatnak eljárást.

Közszereplők továbbra is a polgároktól és az újságíróktól érkező bírálatok elhallgattatására használták fel a rágalmazásra és becsületsértésre vonatkozó jogszabályokat. A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) jelentése szerint a rágalmozási jogszabályok ellehetlenítették a politikusokról tudósító újságírókat. A bíróságok azonban rendszerint a szabad véleménynyilvánítás jogát tartották szem előtt, mondván, hogy a véleményszabadság előbbre való, mint a többi mérlegelési szempont. Szeptember 19-én a Kúria Polt Péter legfőbb ügyész ellen döntött abban a személyiségi jogi perben, melyet a főügyész Szigetvári Viktor ellenzéki politikus ellen indított. Szigetvári az egyik brókercég botrányával kapcsolatban Polt Pétert „bűnsegédnek” hivatalát pedig „fideszes ügyészségnek” nevezte. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy Szigetvári véleményt nyilvánított, márpedig a szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak valóságtartalma nélkül védi.

AZ INTERNET SZABADSÁGA

A kormány nem korlátozta vagy zavarta az internethez való hozzáférést, és általában nem cenzúrázta az online tartalmakat. Nem érkezett hitelt érdemlő jelentés arról, hogy a kormány megfelelő jogi felhatalmazás nélkül megfigyelt volna magánjellegű online kommunikációt.

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) az internetszolgáltatókkal együttműködve működteti a központi elektronikus hozzáférhetlenné tételi határozatok adatbázisát, melynek célja törvénytörő weboldalak, köztük a jogsértő tartalmak blokkolása. A rendszer azokat a weboldalakat is blokkolja, amelyek előzetes bírósági határozatok alapján törvénytöréssel gyanúsíthatók. Az adatbázis nem publikus. Civil szervezetek átláthatatlansága miatt bírálták a rendszert.

A Nemzetközi Távközlési Egyesület szerint az ország lakosságának 79,3 százaléka használta az internetet.

TUDOMÁNYOS SZABADSÁG ÉS KULTURÁLIS ESEMÉNYEK

Április 4-én a parlament gyorsított eljárásban módosította a felsőoktatási törvényt a Magyarországon működő külföldi egyetemek működésével kapcsolatban. A törvénymódosítást sokan az 1991-ben Soros György által alapított Közép-Európai Egyetem (CEU) bezárására tett kísérletnek tekintették. Az új jogszabály előírja, hogy bármely Magyarországon működő, nem uniós tagországbeli egyetemnek a székhely szerinti országban is fizikailag jelen lévő felsőoktatási intézménynek kell lennie, magyarországi működéséről Magyarország és a székhely szerinti ország kormányközi megállapodásában kell rendelkezni, továbbá a felsőoktatási intézmény idegen nyelvű elnevezésének tartalmilag egyeznie kell a magyar nyelvű elnevezéssel. Az országban aktívan működő három, USA-ban akkreditált intézmény nem felelt meg az új előírásoknak, de csupán egy – a CEU – esetében találták úgy, hogy mindhárom kritériumot megsértette. Kormányzati tisztségviselők, köztük a miniszterelnök, nyilvános megnyilatkozásaikban a CEU-t „Soros-egyetemnek” titulálták, mely veszélyt jelent a nemzet számára.

Augusztus 11-én a Velencei Bizottság előzetes döntésében felszólította a kormányt, hogy adjon felmentést az országban már jelenleg is működő külföldi egyetemeknek a származási országban folytatott egyetemi oktatásra vonatkozó kritérium alól, és a törvénymódosítás más rendelkezését is vitatta. A Velencei Bizottság október 6-án véglegesítette a döntését. A törvény vitatott részeit az Alkotmánybíróság előtt is megtámadták, de az ügyben az év végéig még nem született döntés.

A CEU együttműködött a kormánnyal egy olyan megállapodás érdekében, amely lehetővé tenné a CEU számára a törvényi előírásoknak való megfelelést. Október 3-án a CEU bejelentette: megállapodást írt alá egy, az Amerikai Egyesült Államokban oktatási tevékenységet folytató külföldi felsőoktatási intézménnyel, és ezáltal teljesítette a törvény fő kritériumát. Október 17-én a parlament megszavazta, hogy 2019-ig hosszabbítsák meg azt a határidőt, ameddig a külföldi felsőoktatási intézmények kötelesek eleget tenni a módosított felsőoktatási törvény előírásainak. Kormányzati tisztségviselők kiemelték, hogy a hosszabbítás részben a Velencei Bizottság állásfoglalására válaszul történt. A Fidesz magas rangú tisztségviselői azt nyilatkozták a médiának, hogy a határidő kitolásával a jövő évi választások előtt el akarták kerülni, hogy gesztust tegyenek a CEU-nak, miközben folyik a fideszes nemzeti kampány „Soros veszélyes terve” ellen.

Szeptemberben arról tudósított a média, hogy a Debreceni Egyetem rektora vizsgálatot indít azon tanszékek ellen, amelyek nyilvánosan bírálták az augusztusi döntést, melynek értelmében az egyetem díszpolgári címet adományoz Vlagyimir Putyin orosz elnöknek.

b. A békés gyülekezés és az egyesülés szabadsága

GYÜLEKEZÉSI SZABADSÁG

Az alaptörvény és a jogszabályok rendelkeznek a békés gyülekezés szabadságáról, és a kormány általában tiszteletben tartotta ezt a jogot. A jogszabályok értelmében a demonstrációkhoz nem szükséges rendőrségi engedély, de a nyilvános helyen megrendezésre kerülő események szervezőinek legalább három nappal a rendezvény előtt értesíteniük kell a rendőrséget. A rendőrség megtilthatja a nyilvános demonstrációk megrendezését, ha az komolyan veszélyeztetné a képviselőtestületek vagy a bíróságok békés működését, vagy ha a forgalom elterelése nem lenne megoldható. A rendőrség nem oszlathat fel spontán, engedély

nélküli gyülekezést, ha az békés, és egy váratlanul bekövetkezett eseménnyel kapcsolatban kíván véleményt nyilvánítani, de a szervezőknek a szervezés megkezdése után késedelem nélkül tájékoztatniuk kell a rendőrséget a rendezvényről. A rendőrségnek abban az esetben kell feloszlattania a rendezvényt, ha az összegyűltek bűncselekményt követnek el vagy arra uszítanak, ha az sérti mások jogait, ha fegyveres résztvevői is vannak, vagy ha előzetesen kiadott hivatalos tilalom ellenére tartják meg. A rendőrség nyilvános demonstráció betiltására vonatkozó határozatával szemben bírósági felülvizsgálat kérhető.

2016-ban a parlament módosította a törvényt, hogy új rendőri intézkedéseket vezessen be terrorcselekmények vagy azok előkészületének az esetére, többek között azt, hogy a terrorcselekmény által érintett földrajzi területen feloszlathassa a nyilvános eseményeket.

Az ellenzéki Együtt Párt elnöke, Juhász Péter kijelentette, hogy a rendőrség elfogadhatatlan módon akadályozta meg pártja demonstrációját, melyet a Nemzeti Múzeumnál terveztek megtartani március 15-én, az osztrák Habsburg uralom elleni 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékének adózó nemzeti ünnepnapon. 2016 októberében az Együtt sípolással zavarta meg Orbán Viktor miniszterelnök beszédét a Parlamentnek otthont adó Kossuth téren, és a párt ugyanígy tervezte megzavarni a márciusi ünnepségen elhangzó beszédét is. A bíróság röviddel a rendezvény előtt felülbírálta a tiltást, így az Együtt jogszerűen demonstrálhatott.

EGYESÜLÉSI SZABADSÁG

Az alaptörvény és a jog biztosítja az egyesülés szabadságát, amelyet a kormány általában tiszteletben tartott, ám voltak említésre méltó kivételek is.

Az év során a parlament olyan törvényt fogadott el, amely további megszorításokat tartalmaz a külföldről támogatott civil szervezetek esetében (lásd az 5. részt).

Június 10-én a rendőrség razziát tartott az Aurora Közösségi Központ által a vadkender ipari felhasználásáról szervezett workshopon. A központ több civil szervezet irodájaként működött és egy zsidó ifjúsági szervezet üzemeltette. A rendőrség több embert hallgatott ki és kis mennyiségben marihuánát foglalt le. Június 28-án az önkormányzat visszavonta a központ italmérési és kávézó üzemeltetési engedélyét, amely a létesítmény fő bevételét adta. Augusztus 22-én Budapest Főváros Kormányhivatala törvénysértőnek nyilvánította a központ bezárását; engedélyezte a hely újbóli megnyitását és tevékenységeinek folytatását.

Pécs fideszes többségű közgyűlése december 14-én határozatot fogadott el, amelyben felszólította a helyi lakosokat, vállalkozásokat és szervezeteket, hogy ne adjanak ki ingatlant az Emberség Erejével Alapítványnak, mert az körülbelül 490 ezer dollárnyi támogatást kapott a Nyílt Társadalom Alapítványtól közösségfejlesztési célra a régióban. Az Emberség Erejével Alapítvány 2006 óta szervez emberi jogi oktatási programokat és hét éve támogatja a szegény sorsú gyermekeket. Páva Zsolt polgármester szerint az Alapítvány célja, hogy olyan kormány alakulhasson, ami „migránsok százezreinek betelepítésével” egy „iszlamizált” országot hozna létre”. December 14-én egy ingatlantulajdonos, aki korábban irodahelyiség bérbeadására kötelezte el magát az Alapítvány felé, a megállapodás megsemmisítését kérte. A civil szervezet beleegyezett ebbe.

Miután a 2011. évi egyházi törvény értelmében több mint 300, korábban egyházként bejegyzett vallási csoport és szervezet veszítette el egyházi jogállását, most arra kérték őket,

nyújtsanak be újra regisztrációs kérelmet. A kérelmeknek azonban csak kis százalékát fogadták el.

c. Vallásszabadság

Lásd a Külügyminisztérium vallásszabadságról szóló nemzetközi jelentését (International Religious Freedom Report) a következő oldalon: www.state.gov/religiousfreedomreport/.

d. Mozgásszabadság

Az alaptörvény és a jog biztosítja az országon belüli szabad helyváltoztatás, a külföldre utazás, a kivándorlás és a hazatelepülés szabadságát, és a kormány általában tiszteletben tartotta ezeket a jogokat.

A bevándorlók, menekültek, és hontalanok elleni visszaélések: Emberi jogi szervezetek, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) és az Európai Bizottság bírálta a kormányt a menedékkérőkkel szemben tanúsított bánásmód miatt.

Az *Aftonbladet* című svéd napilapban megjelent cikk szerint a szerb-magyar határ közelében várakozó menekültek és az Orvosok Határok Nélkül nevű egészségügyi segélyszervezet képviselői több olyan esetről számoltak be, amikor a hatóságok erőszakot alkalmaztak az országba illegálisan belépő menedékkérőkkel és migránsokkal szemben. A migránsokat és menedékkérőket állítólag akkor is a szerb-magyar határon álló kerítés szerbiai oldalára kényszerítették vissza, amikor azok nem is Szerbia felől lépték át a határt. Hasonló esetekről számolt be az UNHCR, a Katolikus Segélyszolgálat, a Jezsuita Menekültszolgálat, a Human Rights Watch és a Magyar Helsinki Bizottság is. Decemberben a Rigardu nevű német jogvédő szervezet egy weboldalon számolt be arról, hogy a rendőrök állítólag milyen erőszakot alkalmaznak azon menekültek és migránsok ellen, akik Szerbia felől kísérelnek meg Magyarországot vagy Horvátország területére lépni.

Áprilisban a Belügyminisztérium bejelentette: elbocsátották állásából a rendőrt, akiről bebizonyosodott, hogy testi sérülést okozott egy migránsnak a határon. Sajtótájékoztatójában Pintér Sándor belügyminiszter elmondta, hogy az ügyészség minden bántalmazással kapcsolatos panaszt kivizsgál. A Főügyészség által kiadott közlemény szerint két esetben ítélték el rendőröket és kötelezték pénzbírság megfizetésére, amiatt, hogy migránsokat bántalmaztak az országhatáron. Májusban az ügyészség 32 határrendészt tartóztatott le hivatali vesztegetés elfogadása miatt. Az ügyészség 10 gyanúsított őrizetbe vételét rendelte el.

A törvény értelmében az elutasított menedékkérők maximum 12 hónapig (a gyermekes családok pedig maximum 30 napig) tarthatók fogva. Az idegenrendészeti őrizetre többnyire őrzött befogadó központokban került sor.

A törvény lehetővé teszi a menedékkérők őrizetbe vételét a menekültügyi eljárás idejére. Az új jogszabályok március 28-tól a menedékkérők automatikus őrizetbe vételét írták elő a tranzitónákban. Civil szervezetek továbbra is bírálták azt az általános gyakorlatot, hogy bilincset és vezetőszárat helyeznek a menedékkérőkre, amikor rendőri kísérettel vagy fegyveres biztonsági őrökkel elhagyják a befogadó állomás területét. Az észak-magyarországi Nyírbátorban található idegenrendészeti központban fogva tartott migránsok többször panaszkodtak arra, hogy bizonyos műszakokban dolgozó fegyveres biztonsági őrök rosszul bánnak velük és állandó verbális támadásoknak teszik ki őket.

A MENEKÜLTEK VÉDELME

Visszatoloncolás: Két menedékkérő, Iliasz Iliasz és Ali Ahmed 2015-ben pert indított a kormány ellen a tranzitónából való kiengedésük és a Szerbiába való visszatoloncolásuk leállítására érdekében. A hatóságok több mint három hétig tartották őket fogva a tranzitónában, majd 2016 októberében visszaküldték őket Szerbiába. Márciusban az EJEB törvényellenesnek minősítette visszatoloncolásukat. A kormány szeptemberben fellebbezést nyújtott be a végzés ellen.

A menedékjoghoz való hozzáférés: A törvény lehetővé teszi a menekültstátusz megadását és meghatározza, milyen eljárás keretében folyamodhat valaki menedékjogért az országban, de a gyakorlatban szinte alig volt erre mód. Március 28-tól kezdődően a rendőrség visszaküldhetett a határzár szerbiai oldalára minden olyan migránst, aki nem tudta igazolni, hogy jogszerűen tartózkodik az országban függetlenül attól, hogy Szerbia felől lépte-e át a határt. A „visszakísért személyek” magyarországi tartózkodásuk idején nem adhattak be menekültügyi kérelmet függetlenül attól, hogy hol tartóztatták fel őket, vagy mennyi időt töltöttek el az ország területén. Egy hasonló szabály már 2016 júliusától érvényben volt, de az csak a határtól számított nyolc kilométeres (öt mérföldes) sávban elfogott, jogellenesen itt tartózkodó migránsokra vonatkozott. A módosítás következtében a szabály Magyarország teljes területére kiterjed.

Szerbiai civil szervezetek beszámolóit szerint a migránsoknak nem volt jogorvoslati lehetőségük.

A március 7-én elfogadott és március 28-tól hatályban lévő új menekültügyi törvény valamennyi menedékkérő kötelező fogva tartását rendeli el (a 14 éven aluli, kísérő nélkül érkező kiskorúak kivételével). A törvény értelmében minden menedékjogi kérelemhez folyamodó személyt a szerb-magyar határon felállított őrzött tranzitónákban tartottak fogva. A tranzitóna elhagyása a menedékkérelmek visszavonását jelentette. Február óta a felállított két tranzitónában naponta csak öt-öt menedékkérelmet lehetett benyújtani. (Nagycsaládosok esetében ennél több kérelmet is befogadtak, ám a következő napokon ennek megfelelően csökkentették a beadható kérelmek számát).

Az év első 11 hónapjában 3187 menedékkérelmet adtak be az országban. Ugyanebben az időszakban a rendőrségi jelentések szerint 8598 személyt toloncoltak vissza.

A hivatalos statisztikák szerint az év első 11 hónapjában a hatóságok 1075 menedékkérőt részesítettek védelemben. Közülük 95-en menekültstátuszt, 980-an oltalmazotti státuszt kaptak. A hatóságok elutasítottak 2761 kérelmet. Civil szervezetek szerint a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal több esetben indokolatlanul adott oltalmazotti státuszt a menekültstátusz helyett, mivel az oltalmazottak nem élhetnek a családegyesítés jogával. Ebben az időszakban a menedékkérők többsége (83 százaléka) érkezett háború vagy terrorizmus sújtotta országokból, úgy mint Szíria (17 százaléka), Afganisztán (42 százaléka), Irak (23 százaléka) és Szomália (0,3 százaléka). A menedékkérők 46 százaléka gyermek, 36 százaléka pedig nő volt.

Április 10-én Filippo Grandi, az ENSZ menekültügyi főbiztosa felszólította az EU tagországait, hogy ne küldjenek vissza menekülteket Magyarországra, „amíg a magyar hatóságok nem hozzák összhangba a menekültek és bevándorlók kötelező őrizetbe vételéről rendelkező törvénymódosításait az uniós jogszabályokkal és a nemzetközi joggal”.

A kormány az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (UNHCR) és a Nemzetközi Vöröskeresztnek széles hozzáférést biztosított a menekültekhez és menedékkérőkhöz, továbbá az UNHCR jellemzése szerint jó eljárást tartott fenn a hontalanság megállapítására. Ezzel ellentétben változó volt az UNHCR-rel és más humanitárius szervezetekkel való együttműködés a védelem és a segítségnyújtás (nem a hozzáférés) terén (lásd még *Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés* című részt). A többi humanitárius szervezet számára biztosított hozzáférés még korlátozottabb volt. Több magyar jótékonyági szervezet élvezett széles hozzáférést a menekültekhez és a menedékkérőkhöz (bár tájékoztatták őket arról, hogy december 31. után hozzáférésüket jelentősen korlátozni fogják). Egyes civil szervezeteket csak akkor engedtek a menedékkérők közelébe, amikor azok bizonyos esetekben név szerint az ő segítségüket kérték (pl. jogi képviselőhöz). Más civil szervezetek számára semmilyen hozzáférést sem biztosítottak.

Biztonságos származási/tranzitország: A kormány közzétette a „biztonságos származási országok” és a „biztonságos harmadik országok” listáját. Mindkét listán szerepeltek az EU tagállamok és tagjelölt államok (Szerbiát beleértve), az Európai Gazdasági Térség tagállamai, Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Svájc, Kanada, Ausztrália és Új-Zéland, továbbá az Amerikai Egyesült Államok azon államai, amelyek nem alkalmaznak halálbüntetést. Az UNHCR többször is tiltakozott az ellen, hogy a kormány Szerbiát biztonságos tranzitországnak minősítette.

Mozgásszabadság: Februárban a kormány bejelentette, hogy 200-300 férőhelyes táborokat állít fel az ország déli (magyar-szerb) határán, és ezekben kell majd várakozniuk a menedékkérőknek menedékkérelmük elbírálásáig. A kormány bejelentette, hogy célja az ország különböző pontjain található valamennyi befogadó központ bezárása. November végén megszüntették a menedékkérők számára kialakított körmendi sátoztáborot. A másik két, még működő, nyitott befogadó központban (Kiskunhalason és Vámoszabadiban) pedig mindössze néhány kérelmező maradt, akik még az új szabályzat márciusi hatálybalépése előtt nyújtották be menedékkérelmüket. (Az utóbbi központban tartották 30 napig őrizetben azokat a személyeket is, akiknek a tranzitónákban nemzetközi védelmet ítélték meg.) A kormány a nagyobb, régóta működő, debreceni és bicskei nyitott befogadó központokat 2015-ben, illetve 2016-ban zárta be azon politika részeként, melyben a nyitott menekülttáborokat felváltották a fogvatartási létesítmények.

Zeid Raad al-Husszein, az ENSZ emberi jogi főbiztosa az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának éves jelentésében azt írta, hogy „messze elmarad a nemzetközi normáktól” az Országgyűlés által elfogadott jogszabály, mert arra kötelezi a menedékkérőket, hogy a helyszínen, zárt központban várják ki a menekültügyi eljárás lezárását.

Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés: 2016-ban a parlament törvénymódosítással szűkítette a nemzetközi oltalomban részesülő személyeknek adott segélyeket és támogatást arra való hivatkozással, hogy ne kerüljenek előnyösebb helyzetbe, mint az állampolgárok. Az új intézkedések között szerepel a menekültstátusz legalább háromévente esedékes kötelező és automatikus felülvizsgálatának a bevezetése; a státusz elismerését követően a nyitott befogadó állomásokon tölthető maximális tartózkodás időtartamának 60 napról 30 napra csökkentése, az alapvető egészségügyi szolgáltatásokra való jogosultság egy évről hat hónapra csökkentése; továbbá a korábban a menedékkérőknek és az oltalmazottaknak biztosított lakhatási támogatás, oktatási támogatás, és havi pénzbeli juttatás megszüntetése.

A menedékkérelmük elbírálásáig őrizetbe vett migránsok rendelkezésére álló két tranzitónában a migránsok ruhaneműt, szappant, élelmet és lakhatási lehetőséget kaptak. A gyermekek számára bizonyos oktatási és társadalmi tevékenységeket, valamint kiegészítő táplálékot jótékonyági szervezetek biztosítottak. A kormány azonban októberben arról tájékoztatta a jótékonyági szervezeteket, hogy az év végén leállítják a nekik szánt támogatások folyósítását, és azt a várhatóan 2018 áprilisában megrendezendő választásokig nem is újítják meg. A kormány biztosította az alapvető orvosi ellátást a helyszínen, de nem nyújtott mentálhigiéniai segítséget; a pszichológiai segítségre és/vagy terápiára szorulóknak őrizetbe vételük idején nem részesülhettek ilyen jellegű szolgáltatásokban. Az orvosi vizsgálatok alkalmával nem állt rendelkezésre tolmács. A Cordelia Alapítvány a Szervezett Erőszak Áldozataiért nevű szervezet, az országban működő egyetlen NGO, mely professzionális pszichoterápiás gondoskodást nyújt traumatizált menedékkérők számára, nem nyert bebocsátást a tranzitónákba. Ennek eredményeként számos megkínzott személy vagy poszttraumás stressz szindrómától szenvedő menedékkérő maradt szakavatott segítség nélkül.

Tartós megoldások: A menekültek kérhetik honosításukat, de az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) megbízásából a Magyar Helsinki Bizottság által végzett 2015-ös felmérés szerint a menekültek és hontalanok által benyújtott kérelmeket sokkal alacsonyabb arányban hagyták jóvá, mint az állampolgárságot igénylő személyek kérelmeit. A magas díjak (például a hitelesített fordításokért fizetendő díjak) tovább nehezítették a honosítási eljárást. A kormány kedvezményes feltételeket alkalmazott a magyar felmenőkkel rendelkező kérelmezők esetében (az úgy nevezett egyszerűsített honosítási eljáráson keresztül), erre azonban a menekülteknek és a hontalanoknak nem volt lehetőségük. Az MHB bírálta a honosítási eljárást, mivel a kérelem elfogadásáról vagy elutasításáról szóló döntés nem tartalmaz indoklást, továbbá elutasítás esetén nincs lehetőség fellebbezésre.

Nem érkezett jelentés arról, hogy az országból más államokba telepítettek volna át menekülteket.

Ideiglenes védelem: A törvény lehetővé teszi, hogy tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben az érintett személyek ideiglenes védelemben részesüljenek. A törvény értelmében a nemzetközi védelem valamennyi formája (menekültstátusz, oltalmazotti státusz, menedékes státusz, hontalan státusz, stb.) természeténél fogva ideiglenes, és a védelemhez való jogosultságot rendszeres időközönként felül kell vizsgálni.

HONTALAN SZEMÉLYEK

Az ország a hontalanság megállapítására irányuló eljárást működtet és humanitárius tartózkodási engedélyt ad a hontalanként elismert személyek részére. 2015-ben az Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezte azt a hazai törvényt, mely a hontalan státuszhoz való folyamodás előfeltételeként a Magyarország területén való „jogszerű tartózkodást” írta elő.

3. rész: A politikai folyamatban való részvétel szabadsága

Az alaptörvény és a jog biztosítja az állampolgárok számára a kormány megválasztásának lehetőségét az általános választójogon alapuló, rendszeres választások keretében, melyek során az állampolgárok titkos szavazással választhatnak.

Választások és politikai részvétel

A legutóbbi választások: Legutóbb 2014-ben voltak országos választások, és az egyfordulós rendszerben lebonyolított választásokon 199 országgyűlési képviselőt választottak meg. A választásokon a kormánypártoknak egymás után másodjára sikerült kétharmados szupertöbbséget elérniük, megszerezve a pártlistás szavazatok 45 százalékát, az ország 106 egyéni választókerületéből pedig – ahol a relatív többségi rendszer alapján választanak – 96-ban nyertek. A februári veszprémi időközi választást követően 2015-ben a kormánykoalíció elvesztette kétharmados többségét az Országgyűlésben.

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetének (EBESZ) Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (DIEJH) végezte a 2014-es választások megfigyelését. Jelentésüket azzal a következtetéssel zárták, hogy bár a választást hatékonyan folytatták le, s a demokratikus jelöltállítást követően a választóknak széles körű választási lehetőségeik voltak, de „a korlátozó jellegű kampányszabályok, a részrehajló médiaközvetítések, valamint a politikai párt és az állam közötti különbséget összemosó kampánytevékenységek következtében a vezető kormánypárt jogtalan előnyt élvezett”.

A DIEJH megfigyelőinek 2014-es jelentése megállapította, hogy a választókerületek átszervezését széles körben bírálták amiatt, hogy az eljárás „nem volt átlátható, illetve független, és nem került sor konzultációra, továbbá állítólag politikai célokból, önkényesen állapították meg a választókerületek határait”. A jelentés szerint abból adódóan, hogy a választókerületek győztesének fős szavazatait átadták a pártlistáknak, a Fidesz-KDNP további hat képviselői helyhez jutott.

A politikai pártok és a politikai részvétel: A DIEJH 2014. évi jelentésében a megfigyelők számos problémát vetettek fel a média befolyásolásával kapcsolatban, így például azt, hogy a médiaorgánumok egyre nagyobb arányban a Fideszhez közvetve vagy közvetlenül kapcsolódó üzletemberek tulajdonába kerülnek, az állami hirdetéseket pedig bizonyos kiválasztott médiumok kapják meg. A jelentés következtetései szerint e tényezők aláásták a médiapiac pluralizmusát, és növelték az öncenzúrát az újságírók körében. A DIEJH bírálta azokat a kormányzati hirdetéseket is, amelyek csaknem teljesen megegyeztek a Fidesz kampányhirdetéseivel, mivel ezek hozzájárultak az egyenlőtlen versenyfeltételek kialakulásához, és nem tartották maradéktalanul tiszteletben az állam és a pártok különválasztásának elvét. A DIEJH jelentése megemlítette, hogy korlátozták a jelöltek rendelkezésére álló ingyenes műsoridőt, továbbá nem voltak fizetett politikai hirdetések az országos kereskedelmi televízióban, és arra a következtetésre jutott, hogy ezek a körülmények akadályozták a jelölteket abban, hogy a médián keresztül kampányoljanak. A jelentés a politikai pártok átláthatóságát és elszámoltathatóságát korlátozó kampányfinanszírozási jogszabályokat is kifogásolta, és aggályosnak tartotta, hogy a választási folyamat során benyújtott panaszokra nincs hatékony jogorvoslat.

Azoknak a szavazni kívánó állampolgároknak, akik külföldön éltek, de rendelkeztek állandó magyarországi lakcímmel, személyesen kellett megjelenniük a nagykövetségeken, míg az állandó magyarországi lakcímmel nem rendelkező kettős állampolgárok levélben is szavazhattak, de csak a pártlistákra. Az DIEJH választási megfigyelői szerint az a gyakorlat, hogy a regisztráció és a szavazás tekintetében eltérő szabályok vonatkoznak az állampolgárookra attól függően, hogy rendelkeznek-e állandó magyarországi lakcímmel vagy sem, egyenlőtlen bánásmódot eredményez a külföldön tartózkodó állampolgárokkal szemben.

2015-ben az EJEB elutasította azon külföldön élő, de állandó magyarországi lakcímmel rendelkező személyek keresetét, akik kifogásolták, hogy személyesen kellett megjelenniük a nagykövetségeken a szavazáshoz, míg az állandó magyarországi lakcímmel nem rendelkező kettős állampolgárok levélben is szavazhattak. 2016 áprilisában az Alkotmánybíróság ugyancsak azzal az indoklással utasított vissza egy alkotmányos panaszt, hogy a vitatott jogi rendelkezés nem volt diszkriminatív, mivel az állandó magyarországi lakcímmel nem rendelkezők csak pártlistákra szavazhattak.

A nők és a kisebbségek részvétele: A törvények nem korlátozzák a nők és a kisebbségek részvételét a politikában. Ennek ellenére rendkívül kevés nő szerepelt a közéletben. Az országgyűlési képviselők 10 százaléka volt nő, a miniszterek között pedig egy sem akadt. A miniszteri szint alatti államtitkároknak is csak a tizenhárom százaléka volt nő. 2016 májusában az ENSZ Nőkkel Szembeni Törvényi és Gyakorlati Megkülönböztetéssel Foglalkozó Munkacsoportja (UN Working Group on the Issue of Discrimination against Women in Law and in Practice) hivatalos látogatást tett Magyarországon. A látogatást követő nyilatkozat szerint a munkacsoport „a nők átható és súlyos sztereotipizálását észlelte, ami kétségtelenül hozzájárul a politikai részvételük alacsony szintjéhez”. E tekintetben a munkacsoport riasztónak találta, hogy „egyes köztisztviselők a megnyilatkozásaik során legitimizálják és megindokolják a nők alacsony politikai részvételi arányát”.

A 13 elismert nemzeti kisebbség számára a választási rendszer lehetőséget biztosít arra, hogy külön kisebbségi szavazási eljárásra regisztráljanak a parlamenti választások során. Bár 2014-ben mind a 13 nemzeti kisebbségnek volt regisztrált jelöltlistája, egyik sem szerzett a kisebbségi mandátumok elnyeréséhez elegendő szavazatot. Ennek következtében minden nemzetiséget egy szavazati joggal nem rendelkező szószóló képviselt a parlamentben; e személyek hatásköre a kisebbségi ügyek megtárgyalására korlátozódott. A DIEJH választási megfigyelői arra a következtetésre jutottak, hogy mivel a szavazók nyilvánosan regisztrálnak ahhoz, hogy a kisebbségi listákra szavazhassanak, és mivel ezek a listák csak egy jelöltet szerepeltethetnek a szavazólapon, a választási lehetőség korlátozott volt, és sérült a szavazás titkossága. A származásra vonatkozó adatok védelmére vonatkozó jogszabályok miatt nem állnak rendelkezésre információk azzal kapcsolatban, hogy milyen arányban képviseltetik magukat a kisebbségek a parlamentben és a kabinetben.

4. rész: Korrupció és az átláthatóság hiánya a kormányban

Ugyan a jog büntetőjogi szankciókat ír elő a hivatalos személyek által elkövetett vesztegetés esetére, az Európai Bizottság és a civil szervezetek szerint a kormány nem szerez hatékonyan érvényt a rendelkezéseknek, és hivatalos személyek gyakran büntetlenül vesznek részt korrupciós ügyletekben. Arra is felhívták a figyelmet, hogy korrupciós vádak esetén a hatóságok rendszerint csak vonakodva végeztek átlátható, nyilvános vizsgálatot.

Korrupció: Az év során a Transparency International Hungary (TI-H) és a K-Monitor civil szervezetek arról számoltak be, hogy a gazdaságban „a sógor-koma-jóbarát attitűd és az államkapitalizmus dominál”, továbbá arról, hogy sok esetben „a kormány igyekezett államhatalmi eszközökkel kiváltságokat biztosítani egyes gazdasági szereplőknek”. A TI-H szavára tette, hogy nincs kijelölt korrupcióellenes hivatal, és hogy a korrupcióellenes feladatokkal megbízott hivatalok, például az ügyészség, az Állami Számvevőszék, a rendőrség és az adóhivatal sok esetben nem léptek fel a korrupció ellen.

Korrupcióellenes tevékenységekkel foglalkozó civil szervezetek bíralták a kormány letelepedésikötvény-programját, amelyet a kormány március 31-ével fel is függesztett. A program értelmében nem európai állampolgárok letelepedési engedélyt kaphattak, ha minimum 360 ezer dollár értékben magyar államkötvényeket vásároltak és megfizették a kapcsolódó kezelési költséget. A befektetőket kötelezték arra, hogy öt évig tartsák meg a kötvényeket, melyeket kizárólag az egyes földrajzi régiókhoz kijelölt közvetítőktől vásárolhattak meg. A TI-H szakértői a parlament által az államkötvények forgalmazására felállított közvetítői hálózatban komoly korrupciós kockázatot láttak. A közvetítők a befektetőktől letelepedési vízumonként mintegy 60 000 dollárnyi kezelési költséget kaptak, továbbá az államkötvényt a névértéktől 10 százalékkal olcsóbban vehették meg a kormánytól a befektető javára mintegy 34 000 dollár értékben. Átláthatatlanok voltak a tulajdonosi szerkezetek és a nyereség kedvezményezettjei, mivel a legtöbb közvetítő offshore cégként bejegyzett holding vállalat volt. A TI-H megfigyelte, hogy a közvetítőcégek azt a speciális célt szolgálták, hogy elrejtse az engedélyek kiadásából származó tetemes hasznot. A program 2012. évi indulásától 2017. június 30-ig a közvetítők összesen 6621 letelepedési kötvényt adtak el. A Transparency szakértői szerint a közvetítők több száz millió dollárnyi bevételt tettek zsebre a kedvezményes eladási struktúrából eredően. Megjegyezték, hogy mivel a közvetítőcégek zöme offshore cégként lett bejegyezve, pénzügyi kimutatásaikat nem ellenőrizte az állam és a cégek nyereségük után nem fizettek adót az országban. A helyi sajtó kormányzati tisztségviselőkkel és bennfentesekkel hozta összefüggésbe a közvetítőcégek vezetőit és részvényeseit.

2016 decemberében a kormány kilépett a Nyílt Kormányzati Együttműködés (Open Government Partnership – OGP) elnevezésű, korrupcióellenes nemzetközi kezdeményezésből, miután az OGP egyik vizsgálata megállapította: helytállóak a civil szervezetek azon panaszai, melyek szerint a kormány zaklatja a civil szférát. A kormány visszautasította az OGP jelentés megállapításait, és inkább kilépett a szervezetből.

Május 31-én az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) kiadott egy jelentést, amely megállapította: 2016 folyamán a Hivatal 13 vizsgálatot folytatott le az országban és 11 esetben javasolta, hogy az ország ügyészei kezdeményezzenek eljárást. A feltárt szabálytalanságok miatt az OLAF azt javasolta, hogy a kormány fizesse vissza az Európai Bizottságnak a mezőgazdasági és strukturális alapokból kapott támogatások 4,16 százalékát. 2009 és 2016 között az OLAF 31 vádemelési javaslatot tett. Az ügyészségek három esetben emeltek vádat, hat esetben ejtették a vádat és 22 esetben még nem született ítélet.

Korrupcióellenes civil szervezetek kormányzati korrupciót és részrehajlást vélelmeztek az uniós források elosztásában. A Korrupciókutató Központ Budapest több olyan tanulmányt tett közzé, melyek tendermanipulációs és egyéb korrupciós kockázatokat azonosítottak az uniós forrásokat is érintő közbeszerzéseknél. A Központ megállapította, hogy a kormányközeli cégeknek lényegesen kisebb konkurenciával kellett számolniuk és magasabb szerződéses árakat sikerült elérniük, amikor uniós pénzekből finanszírozott projektekre pályáztak. A Központ megállapította, hogy a részrehajlás az építőiparban volt a legerősebb.

Vagyonyilatkozat: A jog értelmében az országgyűlési képviselők, a legmagasabb szintű állami tisztségviselők, a Kúria elnöke és helyettesei, valamint a legfőbb ügyész kötelesek rendszeres időközönként közzétenni a vagyonyilatkozatukat. A kormánytagok házastársainak vagyonyilatkozataival kapcsolatos adatokat nem kellett közzétenni. Emellett az állami alkalmazottak túlnyomó többsége, többek között a rendészeti szervek és a hadsereg tisztségviselői, a bírák, az ügyészek, a köztisztviselők és a közalkalmazottak szintén kötelesek

voltak vagyonyilatkozatot benyújtani, amelyek azonban nem érhetők el nyilvánosan. A civil szervezetek megjegyezték, hogy a hibás vagyonyilatkozatok benyújtóit sem büntetőjogi, sem közigazgatási szankciók nem sújtják, továbbá azt állították, hogy nem áll rendelkezésre hatékony módszer a törvényszegők kiszűrésére.

5. rész: A nemzetközi és a civil szervezetek által az állítólagos emberi jogi jogsértések tárgyában indított vizsgálatokkal kapcsolatos kormányzati magatartás

Június 13-án az Országgyűlés elfogadta a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló törvényt, melyet a megfigyelők csak „civiltörvényként” emlegetnek. A törvény értelmében amelyik szervezet 7,2 millió forintnál több támogatást kap külföldről, köteles magát „külföldről támogatott” szervezetként regisztrálni, és ezt köteles a honlapján, illetve az általa kiadott kiadványokban is feltüntetni. A törvény azt is előírja, hogy a civil szervezetek kötelesek nyilvánosságra hozni minden olyan külföldi adományozó nevét, aki/amely évente 500 000 Ft (1800 dollár) vagy annál nagyobb összeggel segíti a szervezetet. A törvény értelmében az első adatközlési határidő 2018. május. E követelményeket a meglévő bejelentési kötelezettségeken felül vezettek be; azokkal összhangban a civil szervezetek éves pénzügyi beszámolót kötelesek készíteni, melyben forrásonként kell feltüntetni a rendelkezésre álló összeget és annak felhasználását. A nem állami költségvetési intézményeken keresztül szétosztott uniós források is külföldi támogatásnak minősültek. A törvény nem vonatkozik a sportegyesületekre, a vallási tevékenységet végző egyesületekre, továbbá a nemzetiségi kisebbségek egyesületeire.

Több civil szervezet, köztük a Magyar Helsinki Bizottság, a Polgári Szabadságjogok Szövetsége Európáért magyarországi szervezete, az Amnesty International Hungary és a K-Monitor nem sokkal a törvény elfogadása után nyilvánosan bejelentették, hogy nem fognak eleget tenni a civil szervezetekről szóló törvény regisztrációs előírásainak, megvárják a jogi ellenlépések eredményét. A Legyen Más a Politika (LMP) nevű ellenzéki párt és 23 szervezet az Alkotmánybírósághoz benyújtott beadványokban kérte a törvény megsemmisítését. Az év végéig az ügy még nem zárult le.

Július 13-án az Európai Bizottság kötelezettségzegési eljárást kezdeményezett Magyarország ellen a civiltörvény miatt. A Bizottság állítása szerint a törvény indokolatlanul beavatkozik az egyesülés szabadságához való jogba. Indoklása szerint az új törvény akadályozhatja az NGO-kat az adománygyűjtésben, korlátozva a feladataik ellátására való képességüket. Ezen túlmenően „a törvényben előírt új nyilvántartásba vételi, bejelentési és nyilvánosságra hozatali követelmények diszkriminatívak, valamint adminisztratív és reputációs terhet jelentenek az érintett szervezetek számára,” részben azért, mert az NGO-k kötelesek az adományozókkal és az adományokkal kapcsolatban részletes információkat szolgáltatni, amelyeket azt követően a hatóságok nyilvánosságra hozhatnak.

A Velencei Bizottság június 2-án közzétett előzetes véleménye szerint a törvényben megfogalmazott célok, mint az átláthatóság biztosítása és a pénzmosás elleni küzdelem jogszerűek, ám a törvény több eleme aggodalomra ad okot. A Bizottság megjegyezte, hogy bár a „külföldről támogatott szervezet” megjelölés semlegesnek tűnhet, különösen a „külföldi ügynök” megnevezéssel összehasonlítva, hangsúlyozni kell, hogy az érintett szervezetek elleni erős politikai kijelentések fényében, a jelenlegi magyarországi körülmények között ez a megjelölés káros hatással lehet a szervezetek legitim tevékenységére”.

A Velencei Bizottság június 16-án véglegesítette állásfoglalását, amelyben megállapította, hogy a civiltörvény néhány, parlament által kezdeményezett módosítása ellenére „a törvény az egyesülés és a véleménynyilvánítás szabadságába, a magánélethez való jogba és a megkülönböztetés tilalmába való aránytalan és szükségtelen beavatkozáshoz vezet”. A Bizottság kifejtette, hogy a jogosulatlan külpolitikai befolyás, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megakadályozása érdekében hozott jogszerű célok nem használhatók fel a nem kormányzati szervek megbélyegzésére vagy tevékenységeik korlátozására. A Velencei Bizottság egyúttal megállapította, hogy a sporttal foglalkozó és vallási egyesületeknek, továbbá a nemzeti kisebbségi szervezeteknek biztosított felmentés megkérdőjelezi a kormány álláspontjának hitelességét. A Bizottság szerint „aránytalan és felesleges egy demokratikus társadalomban” az a kötelezettség, amely szerint a szervezeteknek valamennyi sajtótermékükön fel kell tüntetniük a külföldi finanszírozásukra vonatkozó adatokat.

Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) azonnali hatállyal felmondta a Magyar Helsinki Bizottsággal (MHB) 1997 óta fennálló együttműködési megállapodását, amely lehetővé tette az MHB-nak a rendőrségi fogdákból uralkodó állapotok monitorozását. Augusztus 24-én a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szakította meg 18 éves együttműködési megállapodását az MHB-val szeptember 30-ki hatállyal. Utóbbi megállapodás felbontása előtt az év folyamán az MHB munkatársai három monitorozó látogatást tettek különböző börtönökben. A legutolsó látogatásra szeptember 18-19-én került sor.

Az év folyamán a kormány több civil szervezettel is felbontotta a régóta fennálló együttműködési megállapodásait. Az Országos Rendőr-főkapitányság, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP) és a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (BAH) felbontotta az MHB-val kötött együttműködési megállapodásait, melyek lehetővé tették az MHB számára a büntetés-végrehajtási intézmények monitorozási célú látogatásait. A BAH-hal kötött megállapodás megszüntetése, amelynek értelmében az MHB munkatársai menedékkérők számára fenntartott nyitott és zárt befogadó központokba léphettek be monitorozás céljából, június 10-én lépett életbe. A kormány kihátrált az MHB, az UNHCR központi regionális képviselője és az Országos Rendőr-főkapitányság közötti háromoldalú megállapodásból is, amely külföldi illetőségű fogvatartottakhoz való belépést és azok jogsegélyezését tette lehetővé. A megállapodás felbontásáról szóló döntés október 5-én lépett hatályba. A hírek szerint a BVOP a Magyar Vöröskereszttel és a fogvatartottak számára rádiócsatornákat működtető Adj Hangot Egyesület nevű civil szervezettel is felbontotta az együttműködési megállapodást. Pintér Sándor belügyminiszter novemberben kijelentette, hogy a Belügyminisztérium irányítása alá tartozó szervek nem tartanak fenn együttműködési megállapodást olyan civil szervezetekkel, amelyek nyíltan megtagadják a civiltörvény rendelkezéseinek a betartását. November 2-án a kormányzó Fidesz koalíciós partnere, a Kereszténydemokrata Néppárt ifjúsági szervezete bejelentést tett a Budapesti Főügyészségen azokról a szervezetekről, amelyek nem voltak hajlandók külföldről támogatott szervezetként regisztrálni magukat.

Januárban a Fidesz alelnöke, Németh Szilárd kijelentette, hogy a Soros György által támogatott civil szervezeteket „el kell innen takarítani”, és elfogadhatatlannak minősítette, hogy a civil szervezetek támadják az illegális bevándorlással kapcsolatos magyar kormányzati álláspontot. Kormányzati tisztségviselők nyilvánosan kimondták, hogy a civiltörvény célkeresztjében a Magyar Helsinki Bizottság, a Társaság a Szabadságjogokért és a Transparency International Hungary áll. A kormányközeli *Figyelő* című hetilap egyik novemberi száma olyan címlappal jelent meg, amelyen az Iszlám Állam zászlajába a Helsinki

Bizottság és a Migration Aid szervezetek neveit, továbbá az alábbi magyar szöveget írták bele „Harcosok jönnek Európába”.

A jogszabály által érintett civil szervezetek gyakran váltak a kormányközeli sajtóorgánumok támadásainak a célpontjává. Júniusban a Kúria az MHB javára döntött abban a polgári perben, melyet az MHB jó hírnevének megsértése miatt indított a Fidesz ellen. 2015-ben a Fidesz képviselői olyan állításokat tettek közzé, melyek szerint „a nemzetközi spekuláns pénztőke politikai megrendeléseit teljesítő álcivil Helsinki Bizottság pofátlan módon a fekete-fehér adatokat is próbálja meghamisítani”. 2016 júniusában a bíróság megállapította, hogy a párt többszörösen is megsértette az MHB jó hírnévhez való jogát, és a pártot nyilvános bocsánatkérésre és egymillió forint (\$3600) sérelmi díjra kötelezte. A felülvizsgálati eljárásban a Kúria megerősítette az ítéletet és felszólította a Fideszt, hogy tartózkodjon a további hasonló jogsértésektől. A párt kifizette a büntetést, de addig nem kért bocsánatot, amíg az MHB nem kezdeményezett bírósági végrehajtást. A Fidesz december elején tette közzé nyilvános bocsánatkérését.

Az emberi jogok tiszteletben tartásával foglalkozó állami szervek: Az alaptörvény és a jog értelmében az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (ombudsman) egységes rendszer. Az ombudsmannak két helyettese van, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes és a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét (környezetvédelmet) ellátó biztoshelyettes. Az ombudsman személyére a köztársasági elnök tesz javaslatot, a megválasztásához pedig kétharmados parlamenti többség szükséges. Az ombudsman kizárólag a parlamentnek tartozik felelősséggel, és eljárást kezdeményezhet olyan esetekben, amikor az állampolgárokat állami intézmények és közszolgáltatásokat nyújtó szervezetek által elkövetett jogsértésekkel szemben kell megvédeni. Az alaptörvény előírja, hogy az ombudsman kérheti az Alkotmánybíróságtól a törvények felülvizsgálatát. Az ombudsman feladata továbbá az elektronikusan benyújtott közérdekű bejelentések – köztük az állami korrupcióra vonatkozó bejelentések – összegyűjtése, amelyeket nyolc napon belül a megfelelő állami szervhez kell továbbítani. 2015-től az ombudsman működteti a kínzás elleni nemzeti megelőző mechanizmust.

A parlamentben egy 12 tagú Igazságügyi Bizottság felel az emberi jogi és vallási ügyekért. A Magyarországi Nemzetiségek Bizottsága a 13 hivatalosan elismert etnikai kisebbség szószólóiból áll, és a kisebbségeket érintő jogszabályok értékeléséért felel.

6. rész: Hátrányos megkülönböztetés, társadalmi visszaélések és emberkereskedelem

Nők

Nemi erőszak és családon belüli erőszak: A nemi erőszak, ideértve a házasságon belüli erőszakot is, törvényellenes férfiak és nők ellen egyaránt. Bár a törvény a nemi erőszakot, mint bűncselekményt nem definiálja, a megfélemlített bűncselekmény-kategória a szexuális kényszerítés és a szexuális erőszak. E bűncselekmények körébe tartozik az akaratnyilvánításra képtelen személyek szexuális cselekményre való felhasználása is. A szexuális kényszerítés és a szexuális erőszak büntetése egy évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható minősített esetekben.

A büntető törvénykönyv külön bűncselekmény-kategóriaként határozza meg a „kapcsolati erőszakot” (családon belüli erőszakot). A törvény értelmében a könnyű testi sértés és a becsületsértés akár három év szabadságvesztéssel is büntethető, míg a súlyos testi sértés, a

személyi szabadság megsértése és a kényszerítés egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, ha arra a fenti kontextusban kerül sor.

A törvény értelmében a helyszínen családon belüli erőszakos cselekmény miatt kihívott rendőrök azonnali hatályú, három napig érvényes távoltartási határozatot hozhatnak a feljelentés helyett, a bíróságok pedig 60 napos, meg nem hosszabbítható, megelőzési célú távoltartási végzést bocsáthatnak ki polgári jogi ügyekben. A nők jogait védő civil szervezetek továbbra is bírálták a törvényt, mert szerintük nem helyez kellően nagy hangsúlyt az elkövetők felelősségre vonására.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma továbbra is 24 órás ingyenes segélyvonalat üzemeltetett a családon belüli erőszak és az emberkereskedelem áldozatai számára, hogy tájékoztatást nyújtson nekik, és szükség esetén megszervezze az azonnali menedékhelyre juttatásukat.

A minisztérium több menedékhelyet működtetett a családon belüli erőszak áldozatai számára. Ezen túl a kormány fenntartott egy titkos menedéket is olyan súlyosan bántalmazott nők számára, akiknek veszélyben forog az élete.

Az NGO-k bíralták, hogy az áldozatvédelmi szolgáltatások csak korlátozott mértékben voltak elérhetőek.

Szexuális zaklatás: A törvény értelmében a szexuális természetű zaklatás az egyenlő bánásmód elvének a megsértése, de nem bűncselekmény. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége szerint a megkérdezett nők 42 százaléka tapasztalta a szexuális zaklatás valamilyen formáját 15 éves kora után.

A népességszaporulat kényszerített befolyásolása: Az év során nem érkezett jelentés kényszerített abortuszról, akaraton kívül elvégzett sterilizációról vagy a népességszaporulat kényszerítésen alapuló befolyásolásáról. Az anyák halálozási arányával és a fogamzásgátlás alkalmazásának elterjedtségéről az alábbi honlapon található becslő adatok: www.who.int/reproductivehealth/publications/monitoring/maternal-mortality-2015/en/.

Hátrányos megkülönböztetés: A jogszabályok azonos jogállást és jogokat biztosítanak a nők és a férfiak számára. A 2014. évi adatokra épülő márciusi Eurostat-tanulmány kimutatta, hogy a férfi vezetők 33,7 százalékkal magasabb fizetést kaptak, mint a női vezetők ugyanolyan szintű pozíciókban. A topmenedzserek 41 százaléka volt nő. A felsőoktatási intézményekben 6,3 százalékkal több nő tanul, mint férfi. A *The Economist* című brit hetilap szerint az igazgatótanácsai tagok 11 százaléka volt nő.

A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség, a NANE Egyesület, valamint a PATENT Egyesület azt állította, hogy a roma nőket nemük, származásuk és társadalmi hovatartozásuk miatt többszörösen hátrányos megkülönböztetés éri, és ezért egyenlő jogaiknak nem tudnak érvényt szerezni az oktatás, az egészségügyi ellátás, a lakhatás, a foglalkoztatás és az igazságszolgáltatás terén.

2016 decemberében az Egyenlő Bánásmód Hatóság helyt adott egy roma nő panaszának, akit gyermeke világrahozatala során egy miskolci kórház alkalmazottai zaklattak. 2016 februárjában a kórház személyzete faji hovatartozása miatt sértegette az asszonyt. A szülésznő vajúdás közben azt mondta neki, hogy ha még egyszer kiabál, felpofozza és az arcába nyomja

a párnát. Amikor a nő elnézést kért, az őt ellátó orvos úgy fogalmazott, hogy ha még egyszer kiabál, akkor behívja a pszichiátert, elveteti tőle a gyermeket és nem lehet gyese. Mindehhez pedig hozzátette, hogy »ti cigányok úgyis csak a pénzért szültök«. Az Egyenlő Bánásmód Hatóság határozata kimondja, hogy a kórház megsértette a nő emberi méltóságát és etnikai hovatartozása alapján az egyenlő bánásmódhoz való jogát. A Hatóságnak ez volt az első olyan esete, amelyben az egészségügyben megvalósuló, etnikai hovatartozáson alapuló zaklatást vizsgált. A Hatóság a kórházat a határozat közzétételére és pénzbírság megfizetésére kötelezte.

Gyermekek

Születéskori anyakönyvezés: Egy gyermek akkor kapja meg születésekor a magyar állampolgárságot, ha egyik szülője magyar állampolgár. A születések azonnal nyilvántartásba kerültek. Az NGO-k szerint a törvény csak részben nyújt védelmet a születéskori hontalanság ellen, mert a Magyarországon külföldi szülőktől születő gyermekek születési anyakönyvi kivonatába az „állampolgársága ismeretlen” bejegyzés kerül. A szervezetek azt is kifogásolták, hogy a hontalan vagy olyan nem állampolgár szülőktől született gyermekek, akikre egyik szülő sem tudja „átörökíteni” az állampolgárságát, hontalanként születik és esetenként hontalan is marad.

Oktatás: Bár a törvény értelmében az oktatás 3-16 éves korig ingyenes és kötelező, az iskolai szegregáció pedig tilos, az NGO-k jelentései szerint a roma gyermekeket szegregálják az iskolákban és gyakran indokolatlanul értelmi fogyatékosnak minősítik őket.

2016 novemberében a Pécsi Ítéltábla elrendelte a kaposvári cigányiskola deszegregációját. Az ítélet ellenére a kaposvári önkormányzat a helyi oktatási hivatallal és a megyei önkormányzattal együtt kísérletet tett a szegregáció visszaállítására azzal, hogy egy magánalapítvány engedélyezésével és támogatásával lehetővé tette egy új iskola alapítását ugyanabban az épületben, ahol a szegregált iskola is működött. Az önkormányzat az épület közelében lakó roma gyermekek számára magániskolai oktatást ajánlott fel, hogy ne kelljen őket a többi iskolába integrálni. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma közbelépésével megakadályozta a magániskola létrejöttét. Október 4-én a Kúria helybenhagyta az Ítéltábla ítéletét, mely törvényellenesnek nyilvánította a szegregációt, és elrendelte az iskola deszegregációját.

2015-ben a gyöngyöspatai önkormányzat és a Klebelsberg Iskolafenntartó Központ ellen 62 tanuló nevében indult nem vagyoni kártérítési per amiatt, hogy a gyöngyöspatai általános iskolában jogellenesen elkülönítették és a szegregáció miatt alacsonyabb minőségű oktatásban részesítették őket. Az év végéig nem született döntés az ügyben.

A Roma Oktatási Alap szerint 2015-ben a roma gyermekek 20 százaléka szerzett középiskolai végzettséget (a nem roma gyermekek körében ugyanez az arány 80 százalék volt), és csupán 2 százalékuk végzett felsőfokú intézményben. Az Európai Bizottság Romaintegrációs eredménytáblája (2011-16) szerint az oktatásból és képzésből korán kilépő roma diákok aránya 78 százalékról 68 százalékra csökkent.

Gyermekbántalmazás: A szakértők szerint a 18 éven aluli gyerekek mintegy 10 százalékát érte verés vagy bántalmazás. Felhívták a figyelmet a jelentős regionális különbségekre is: Észak- és Kelet-Magyarországon magasabb a gyermekbántalmazások száma.

A gyermekbántalmazás elleni küzdelem keretében „gyermekvédelmi jelzőrendszert” vezettek be a potenciális veszélyt jelentő tényezők felismerése és kezelése érdekében; rendőrségi és bírósági intézkedésekre, valamint távoltartási végzések alkalmazására került sor; szükségszállást biztosítottak az anyáknak és gyermekeiknek; valamint eltávolították a gyermekeket az otthonukból, ha azt veszélyesnek ítélték.

2016 szeptemberében az ombudsman jelentést adott ki egy 18 hónapos gyöngyösi kislány halála kapcsán, s megállapította, hogy a házi gyermekorvos, a gyermekjóléti központ és a gyámhatóság sorozatos és súlyos mulasztásai miatt nem sikerült megakadályozni, hogy a kisgyermek halálra éheztesse.

2016-ban a parlament azzal egészítette ki az addigi jogszabályokat, hogy ha egy szülő megtagadja az együttműködést az orvosokkal, a védőnőkkel, a tanárokkal vagy a jelzőrendszerben dolgozó családtámogatókkal, azt automatikusan súlyos, veszélyeztető oknak kell tekinteni még akkor is, ha tényleges elhanyagolásnak vagy veszélyeztetésnek egyébként nincs jele.

Korai és kényszerházasság: A jog szerint a házasságkötés alsó korhatára 18 év. A Szociális és Gyámhivatal engedélyezheti a 16-18 éves személyek házasságkötését.

A gyermekek szexuális kizsákmányolása: Ha valaki egy 18 évnél fiatalabb személynek fizet szexuális szolgáltatásokért, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Ha valaki egy gyermeket prostitúcióra kényszerít, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A jog tiltja a gyermekpornográfiát. A gyermekek ellen elkövetett szexuális bűncselekmények nem évülnek el. A kormány általában érvényt szerzett a jogszabályoknak.

A közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat alsó korhatára 12 év, amennyiben az idősebb partner legfeljebb 18 éves. Az a 18 éven felüli személy, aki 12-14 év közötti kiskorúval létesít szexuális kapcsolatot, egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Egy 18 éven felüli személy és egy 14-18 év közötti kiskorú közötti, közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat nem büntetendő. A jog szerint a kiskorú ellen elkövetett nemi erőszak büntetett, amely 14 évesnél fiatalabb áldozat esetében kettőtől nyolc évig terjedő, 12 évnél fiatalabb áldozat esetében pedig öttől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A rendvédelmi szervek szabálysértés elkövetése miatt letartóztatták és eljárást indítottak a prostitúcióra kényszerített gyermekek ellen. A civil szervezetek élesen bírálták ezt a gyakorlatot, mely a gyermekeket hibáztatja mondván, hogy „prostituálják magukat”.

Intézetben nevelt gyermekek: Az Európai Roma Jogok Központja megbízásából Nógrád megyében 2016 februárjában elvégzett felmérés szerint az állam által fenntartott gyermekotthonokban élő gyermekek 80%-a roma származású volt.

Az Alapvető Jogok Biztosa aggályosnak találta, hogy a jóléti szolgáltatásokat nyújtó gyermeknevelő intézetekben dolgozó személyek esetében nem kívánalom a szakmai tapasztalat.

A civil szervezetek azt is szóvá tették, hogy az emberkereskedők gyermekáldozatai nem kapnak speciális segítséget.

Nemzetközi gyermekrablás: Az ország aláírta az 1980. évi Hágai Egyezményt a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól. További információért lásd a Külügyminisztérium *Annual Report on International Parental Child Abduction* című jelentését: travel.state.gov/content/childabduction/en/legal/compliance.html

Antiszemizmus

A 2011. évi népszámlálási adatok szerint az országban 10 965 személy vallotta magát a zsidó vallás követőjének. A Zsidó Világkongresszus becslései szerint a zsidó lakosság lélekszáma 35 000 és 120 000 közé tehető. A zsidók túlnyomórészt Budapesten éltek.

A Tett és Védelem Alapítvány (TEV) által alapított Brüsszel Intézet 10 esetben regisztrált vandalizmust, egy esetben fenyegetést és 37 esetben gyűlöletbeszédet 2016 folyamán.

Az év során a TEV közzétette az éves jelentését, mely arra a következtetésre jutott, hogy a magyarok mintegy egyharmada táplál antiszemita nézeteket.

Számos szélsőséges weboldal továbbra is közölt antiszemita cikkeket.

A kormány szerint a tömeges migráció mögött Soros György áll. Az ellene folytatott kampány részeként júniusban egy olyan plakátkampányt finanszírozott, amelynek keretében a kihelyezett plakátok óriási méretben ábrázolták Soros Györgyöt. Az óriásplakátokra Soros György arcát elcsúfítva számos helyen a „bűdös zsidó” szavakat firkálták. Zsidó közösségek félelmüket fejezték ki amiatt, hogy a társadalom bizonyos csoportjai, mint a migránsok és az iszlám ellen folytatott közbeszéd más kisebbségekre vagy vallási csoportokra is kiterjedhet.

Májusban az Európai Parlamentben Orbán Viktor miniszterelnök „Magyarországot támadó pénzügyi spekulánsnak” nevezte Soros Györgyöt, aki „európai emberek millióinak életét tette tönkre”. Frans Timmermans, az Európai Bizottság alelnöke szerint Orbán Viktor antiszemita hangot ütött meg. Szijjártó Péter külügyminiszter kijelentette, hogy a kormány és Soros György vitáinak „semmi köze” a milliárdos zsidó származásához.

Zsidó közösségek aggodalmukat fejezték ki amiatt, hogy Orbán Viktor miniszterelnök dicsérte a II. világháború korának antiszemita személyeit és Hitler szövetségeseit, és hogy a közbeszéd antiszemizmust szíthat.

Június 17-én Budapest III. kerületében, az Attila Nagykirály szálloda udvarán felavatták Horthy Miklós kormányzó mellszobrát. Május 20-án szintén Horthy mellszobrot lepleztek le a Fejér megyei Kálozon, a magánkézben lévő Zichy-Széchenyi kastély parkjában. Októberben Donáth György, a Horthy-korszak politikusának mellszobrát avatták fel abban az udvarban, ahol 1947-ben kivégezték.

Június 21-én Orbán Viktor miniszterelnök kijelentette, hogy néhány „kivételes államférfiúnak”, köztük Horthy Miklós kormányzónak, és Klebelsberg Kunó miniszternek köszönhető, hogy „Magyarországot mégsem temette maga alá a történelem”. (A két világháború közötti időszakban belügyminiszterként és kultuszminiszterként tevékenykedő Klebelsberg a magyar zsidókat okolta a politikai instabilitás miatt.) Heisler András, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke válaszul azt közölte, hogy Horthy nem nevezhető kivételes államférfinak a nevéhez köthető antiszemita időszak, továbbá 600 ezer zsidó és több tízezer katona halálával kapcsolatos felelőssége miatt.

A kormány által kezdeményezett és elsősorban a gyermekáldozatokat középpontba állító új holokauszt-múzeum és oktatási központ kialakítása már harmadik éve függőben van. Egyes zsidó csoportok és történészek azt a bírálatot fogalmazták meg, hogy a múzeum igyekezne elfedni Magyarország és Horthy Miklós holokausztban játszott szerepét és ehelyett a magyar megmentők szerepét emelné ki. Magas rangú kormányzati tisztségviselők többször hangsúlyozták, hogy a múzeum megnyitására csak akkor kerül sor, ha a zsidó közösség képviselői is jóváhagyják a kiállítás anyagát.

Július 18-án, Benjamin Netanjahu látogatása során Orbán Viktor miniszterelnök kijelentette, hogy Magyarország bünt követte el, amikor nem védte meg a zsidó származású állampolgárait a II. világháború alatt.

Emberkereskedelem

Lásd az Egyesült Államok külügyminisztériumának emberkereskedelemről szóló éves jelentését (Trafficking in Persons Report) a <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/> weboldalon.

Fogyatékkal élő személyek

A törvény tiltja a testi, érzékszervi vagy értelmi fogyatékkal élők hátrányos megkülönböztetését a munka, az oktatás, a légi és egyéb közlekedés, az egészségügyi ellátás és az állam által nyújtott egyéb szolgáltatások területén.

Összhangban a törvénnyel a központi kormányzati szervek és az önkormányzatok tovább folytatták a középületek akadálymentesítését. Nincsenek adatok arról, hogy a kormányépületek hány százaléka felel meg a jogszabályoknak, a civil szervezetek szerint azonban számos középület még mindig hozzáférhetetlen a fogyatékkal élők számára. Az NGO-k arra is felhívták a figyelmet, hogy a tömegközlekedési szolgáltatások csak korlátozott mértékben akadálymentesítettek. Az NGO-k azt állították, hogy az állami általános iskolák nem kötelesek felvenni fogyatékkal élő gyermekeket. A Fogyatékkal Élők Országos Egyesülete szóvá tette, hogy a felsőoktatási intézményekben nincsenek akadálymentesített kollégiumi férőhelyek.

A kormány folytatta 30 évre szóló (2011-2041) stratégiája megvalósítását, melynek célja, hogy mind kevesebb fogyatékkal élő személy éljen ötvennél több fő befogadására alkalmas bentlakásos intézményekben. 2007 és 2013 között a 23 000 érintett személy közül mintegy hatszázan költöztek lakóotthonokba, vagy legfeljebb 30 férőhelyes kisebb intézményekbe. Ennek ellenére az NGO-k azt állították, hogy a stratégia a nagy intézményekben lakó 23 000 fogyatékos személy közül csak 10 000-re vonatkozik. Bírálták továbbá az újonnan kialakított támogatott lakóotthonok fenntarthatóságát, a monitoring folyamatok átláthatatlanságát és kifejtették: fennáll a veszélye annak, hogy az új otthonok ugyanúgy fognak működni, mint a nagy intézmények.

Az alkotmány szerint a bíróság a gondnokság alatt álló fogyatékkal élő személyeket korlátozott szellemi képességük miatt megfoszthatja a szavazati joguktól. A Központ a Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (Mental Disability Advocacy Center - MDAC) nevű nemzetközi civil szervezet bírálta e rendelkezést, a „fogyatékoságon alapuló diszkrimináció egyszerű álcázásának” nevezve azt.

Civil szervezetek megjegyezték, hogy a fogyatékossgal élők általában nem tudják megközelíteni a szavazóhelyiségeket. A törvény lehetőséget ad rá, hogy a mozgáskorlátozottak mobil szavazóurnát kérjenek.

A fogyatékkal élők elsődleges jogvédőszerve az Emberi Erőforrások Minisztériuma. Május 4-én a Minisztérium bejelentette, hogy az értelmi és fizikai fogyatékkal élőknek otthont adó gödi Topház Speciális Otthonban végzett rendkívüli vizsgálat során alultáplált, láncon tartott lakókat, nyílt, kezeletlen sebeket találtak. Az otthonban lakó 220 gyermek közül egyesek az ágyaikhoz voltak kötözve, másokat pedig kényszerzubbony viselésére kényszerítettek. A Minisztérium felfüggesztette az otthon igazgatóját és bejelentette, a létesítmény bezárását tervezi.

Júliusban az ombudsman kijelentette, hogy az állam a nemzetközi megállapodásokat megszegve nem biztosít megfelelő és akadálymentesített oktatást a fogyatékkal élő diákok számára. Az ombudsman megállapította, hogy az állam nem vezet nyilvántartást a fogyatékkal élő diákok pontos számáról, nem alakított ki számukra megfelelő létesítményeket és nincsenek megfelelően képzett tanárok.

Nemzeti/faji/etnikai kisebbségek

A roma közösség változatlanul a legnagyobb létszámú etnikai kisebbség. A 2011. évi népszámlálás során körülbelül 315 000 fő (a teljes népesség 3 százaléka) jelölte magát romának. A nem hivatalos becslések arra utalnak, hogy a romák tényleges száma ennél lényegesen magasabb, kb. 500 000 és 800 000 közé tehető. Emberi jogi civil szervezetek továbbra is arról számoltak be, hogy a romák az élet szinte minden területén társadalmi kirekesztéssel és hátrányos megkülönböztetéssel szembesülnek.

Az Európai Bizottság által összeállított Romaintegrációs mutatók eredménytáblája (2011-16) szerint a roma népesség egyharmada vécé, zuhanyzó vagy fürdőszoba nélküli háztartásban lakott. A média tudósítása szerint a kisvárdai önkormányzat másfél millió forint (5400 dollár) vissza nem térítendő támogatást ajánlott fel a szociális bérlakások azon lakóinak – elsősorban hátrányos helyzetű roma családoknak –, akik közös megegyezéssel felbontják a bérleti szerződésüket és 15 évig nem igényelnek önkormányzati bérlakást, továbbá nem bérelnek más ingatlant a városban.

Januárban az Európai Emberi Jogi Bíróság megállapította, hogy a rendőrség nem nyújtott kellő védelmet két roma személynek, akikre kövekkel és palackokkal támadtak a Jobbik és paramilitáris csoportok tüntetésén Devecserben, 2012 decemberében. A Bíróság azt is megállapította, hogy a rendőrség elmulasztotta az incidens megfelelő kivizsgálását.

Februárban a Kúria megállapította, hogy Gyöngyöspatán a helyi rendőrség diszkriminációt alkalmazott a helyi roma közösség ellen 2011-ben, amikor nem védte meg tagjait a szélsőség csoportok általi zaklatástól.

A közoktatási rendszer a jogszabályok ellenére továbbra sem biztosított megfelelő anyanyelvi oktatást a kisebbségek számára, és nem volt elegendő roma nyelvű tankönyv továbbá szakképzett tanár.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szerint az év folyamán összesen 280.000 roma élt mintegy 1384 olyan településrészen, ahol a lakosság legalább fele roma volt. 2016-ban a

kormány folytatta a 45 milliárd forint (162 millió dollár) összértékű település-rehabilitációs programját a szegregált településeken lakók életkörülményeinek javítása céljából.

A törvény biztosítja a nemzetiségek kulturális autonómiáját (a „nemzetiségek” a „kisebbségek” kifejezést váltotta fel), továbbá elismeri a történelmi hagyományok, a nyelv és a kultúra ápolásának és gyarapításának jogát, valamint az oktatással kapcsolatos jogokat és az intézmények alapítására és fenntartására, illetve a nemzetközi kapcsolatok ápolására vonatkozó jogokat.

Szexuális beállítottságon és nemi identitáson alapuló erőszakos cselekedetek, diszkrimináció és egyéb visszaélések

A jog határozottan tiltja a szexuális beállítottságon alapuló hátrányos megkülönböztetést. A jogszabályok továbbá tiltják a gyűlöletbeszéd bizonyos formáit, és súlyosabb büntetést írnak elő az LGBTI közösség tagjai ellen elkövetett erőszakért.

Július 8-án tíz év óta először engedélyezték a hatóságok, hogy a Budapest Pride felvonulás résztvevői a nyílt utcákon és ne kordonokkal elzárt útvonalon haladjanak. A hivatalos becslések szerint a menethez több mint tízezren csatlakoztak. A felvonulással egyidőben több ellentüntetés is zajlott.

Júliusban a Fővárosi Törvényszék megfélemlítés büntetében bűnösnek találta azt az öt férfit, akik tetteleg bántalmaztak három férfit, akik részt vettek a 2013-as Budapest Pride felvonuláson.

Áprilisban az Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenesnek találta az azonos neműek közötti házasság propagálását tiltó, 2016-os ásothalmi propagandatevékenységet. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az önkormányzatok nem alkothatnak közvetlenül alapjogot érintő, illetve korlátozó szabályozást.

Januárban az alapjogok biztosa kimondta, hogy a bejegyzett azonos nemű élettársakat ugyanazok az adókedvezmények illetik meg, mint a házastársakat.

7. rész: Munkavállalói jogok

a. Az egyesülés szabadsága és a kollektív tárgyaláshoz való jog

A törvény rendelkezik a munkavállalók arra vonatkozó jogáról, hogy előzetes engedély és aránytalan követelmények teljesítése nélkül független szakszervezeteket alakítsanak, illetve ezekhez csatlakozzanak, tevékenységüket zavartalanul végezzék, és kollektív alkutárgyalásokat folytassanak. A munkavállalóknak – a rendészeti, a honvédségi, a büntetés-végrehajtási, a határőrizeti és a tűzoltói állomány tagjainak, valamint az egészségügyi dolgozóknak a kivételével – joguk van a sztrájkhoz. A honvédségi és a rendőri állományt képviselő szakszervezetek bírósághoz fordulhatnak jogorvoslatért. A törvény tiltja a szakszervezetek hátrányos megkülönböztetését, és rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről.

A hatóságok szerint közérdekből nélkülözhetetlen szolgáltatásokat – oktatási, tömegközlekedési, telekommunikációs szolgáltatásokat, víz-, áram- és gázellátást – nyújtó vállalatok dolgozói csak abban az esetben sztrájkolhatnak, ha a sztrájk idején nyújtott

„elégészes szolgáltatás” mértékéről előzőleg megállapodás született. Az „elégészes szolgáltatások” fogalmát a bíróságok határozzák meg. Az országos szintű szakszervezetek tiltakozásukat fejezték ki a jogszabály miatt, mivel szerintük a bíróságoknak nincs kellő szaktudásuk ahhoz, hogy az elégészes szolgáltatás mértékéről döntsenek. Azt is szóvá tették, hogy a „sztrájkjoggal való visszaélés” túlságosan homályos fogalom. A szakszervezetek szerint a bíróságok általában elutasították a határozathozatalt az ilyen ügyekben, és ezzel lényegében korlátozták a sztrájkhoz való jogot.

A kormány hatékonyan betartotta az egyesülés szabadságát és a kollektív tárgyaláshoz való jogot. A büntetések többnyire nem akadályozták meg a törvénysértéseket. A munkaügyi felügyelőség nem alkalmaz ellenőrzéseket, korrekciós intézkedéseket vagy pénzbírságot a jogok érvényesítése érdekében. Az adminisztratív és a bírósági eljárások pedig néha igen hosszadalmasak voltak és fellebbezéssel éltek ellenük.

A hatóságok és a munkáltatók általában tiszteletben tartották az egyesülés szabadságát és a kollektív tárgyaláshoz való jogot. A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség azonban szóvá tette, hogy a munka törvénykönyve szerint a dolgozó a magatartásával nem veszélyeztetheti a munkáltató jó hírnevét, és törvényes gazdasági vagy szervezeti érdekeit, és egyértelműen lehetőséget ad rá, hogy ilyen esetben korlátozzák a munkavállalók személyes jogait, például abban, hogy munkaidőben vagy azon kívül juttathassák kifejezésre a véleményüket. Nem hivatalos információk szerint előfordult a kollektív szerződések egyoldalú megszüntetése. A szakszervezetek szerint a kormány továbbra is igyekezett befolyásolni a független működésüket.

Bár a törvény rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről, a jogsértő elbocsátásokkal kapcsolatban indított bírósági eljárások néha több mint egy évig tartottak, és a hatóságok nem minden esetben szereztek hatékonyan érvényt a bírói ítéleteknek.

b. A kényszermunka tilalma

Bár a törvény tiltja a kényszermunka vagy a kötelező munka minden formáját, a kormány nem elég hatékonyan szerzett ennek érvényt. A kényszermunka miatt kiszabható büntetések arányosak voltak a más súlyos bűncselekmények miatt kiróható büntetésekkel.

A kényszermunkának leginkább a mélyszegénységben élők, az iskolázatlan fiatalok, a romák és hajléktalanok voltak leginkább kiszolgáltatva. Magyar férfiakat leginkább a mezőgazdaságban, az építőiparban és gyárakban kényszerítettek munkára Nyugat-Európában. A kormány fokozott igyekezetet fordított a jogszabályok érvényesítésére és fenntartotta a megelőző intézkedéseket.

Lásd az amerikai külügyminisztérium emberkereskedelemről szóló éves jelentését (Trafficking in Persons Report) a <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/> weboldalon.

c. A gyermekmunka tilalma és a foglalkoztathatóság alsó korhatára

Az alaptörvény általánosságban tiltja a gyermekmunkát. A törvény tiltja a 16 évesnél fiatalabb gyermekek munkavégzését, azzal a kivétellel, hogy a 15 és 16 év közötti gyermekek az iskolai szünetek alatt bizonyos körülmények között alkalmi munkát vállalhatnak, vagy végezhetnek kulturális, művészi, sport- vagy hirdetési tevékenységeket. Gyermekek nem

dolgozhatnak éjszakai műszakban, nem túlórázhatnak, és nem végezhetnek nehéz fizikai munkát. A törvény megszegése három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

2016 december végéig a munkaügyi hatóság két olyan esetet jelentett, ahol 15 éven aluli gyermeket foglalkoztattak, eseteket, amelyek három 15 vagy 16 éves gyermeket érintettek; valamint további hat esetet, amelyek összesen hét olyan 16-18 éves gyermeket érintettek, akiknél hiányzott a szülő vagy a törvényes képviselő hozzájárulása.

d. A foglalkoztatással vagy a foglalkozással kapcsolatos hátrányos megkülönböztetés

Az alaptörvény és a jog tiltja, hogy faj, neme, fogyatékosága, anyanyelve, szexuális beállítottsága és nemi identitása, HIV- vagy más fertőzöttsége, illetve társadalmi helyzete alapján bárkit hátrányos megkülönböztetés érjen. A munka törvénykönyve rendelkezik az egyenlő bánásmód elvéről. A kormány nem szerzett hatékonyan érvényt a rendelkezéseknek, a megsértésüket bírságokkal szankcionálták, de ez általában nem jelentett kellő visszatartó erőt.

A foglalkoztatás és a foglalkozás terén romákat, nőket és fogyatékkal élőket ért hátrányos megkülönböztetés. A civil szervezetek szerint a nőket gazdasági diszkrimináció érte, elsősorban az 50 év feletti álláskeresőket, a gyermeket várókat, és a gyermekgondozási szabadságról visszatérőket. Egy kormányrendelet előírja, hogy a 25-nél több alkalmazottat foglalkoztató vállalatoknak álláshelyeik 5 százalékát testi vagy szellemi fogyatékkal élők számára kell fenntartaniuk. Bár a rendelet értelmében ennek elmulasztása esetén bírságot kell fizetniük, a munkáltatók általában inkább kifizették a büntetést, mintsem hogy fogyatékkal élőket alkalmazzanak. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal úgynevezett rehabilitációs kártyákat bocsátott ki a fogyatékkal élő személyek számára, amelyek adókedvezményt biztosítanak az őket foglalkoztató munkáltatóknak.

e. Elfogadható munkakörülmények

2016-ban a teljes munkaidőben történő foglalkoztatás esetére megállapított minimálbér képesítéssel nem rendelkező dolgozók esetében nem érte el, képesítéssel rendelkező dolgozók esetében viszont elérte a szegénységi küszöböt.

A törvény a hivatalos munkanapot nyolc órában állapítja meg, bár gazdasági ágazattól függően e téren lehetnek eltérések. Minden hétnapos időszakban 48 óra pihenőidőt kell biztosítani. A rendes munkahét 40 óra, két pihenőnappal, a túlóráért külön díjazással. A munka törvénykönyve éves szinten legfeljebb 250 túlóráat enged meg, és 10 fizetett szabadnapot ad. A kormány munkahelyi biztonsági és egészségügyi szabályozást dolgozott ki, amely a főbb gazdasági ágakban megfelelően működött. A dolgozóknak joguk van hozzá, hogy az alkalmazásuk veszélyeztetése nélkül megtagadják az egészségüket és biztonságukat veszélyeztető feladatok elvégzését; a hatóságok ilyen helyzetekben hatékonyan megvédték a munkavállalókat. A munkaügyi szabályozások a munkavállalási engedéllyel rendelkező külföldi munkavállalókra is érvényesek.

A munkaügyi előírásokat az informális gazdaságban nem tartották be. A munkaügyi hatóság és a kormányhivatalok munkaügyi felügyeletei ellenőrzés alatt tartották a munkahelyi biztonsági és egészségügyi előírásokat, valamint a munka törvénykönyvében szereplő rendelkezések betartását, és gondoskodtak azok végrehajtásáról. A munkabiztonsági ellenőrök augusztusig 79 969 munkahelyi sérülést regisztráltak; ezek többnyire a gépiparban és a

feldolgozóiparban fordultak elő. Negyvenöt halálos kimenetelű munkahelyi sérülés történt, többségük a mezőgazdaságban, az építőiparban, és a logisztika területén.